

ΑΦΙΕΡΩΘΕΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ Α. Β. ΥΨΗΛΟΤΗΤΑ

ΤΟΝ ΠΡΙΓΚΙΠΑ ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΑΤΟΝ ΑΡΜΟΣΤΗΝ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ
ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΡΙΑ
Δ^ς ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ Ι. ΛΑΝΔΡΑΚΗ

Γραφεῖα «Σπινθήρος» ἐν Χαλέπα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΒΔΟΜΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ ΛΑΝΔΡΑΚΗ

Ἐχάθηκ' ἓνα μάργαρο; (ποίημα)

ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ ΛΑΝΔΡΑΚΗ

Ἐκκλησίαι πρὸς τὸν Κρητικὸν
Λαὸν πρὸς ἑγερσιν Κρητικῆς
Ἡρώς.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ

Τὸ σφύριγμα ἐν τῷ θεάτρῳ (Θεα-
τρικὰ σημειώματα).

Ι ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ Κρητὸς ποιητοῦ

Στὴν πατριωτοπούλα μου ποιή-
τριαν Δ^α Ἀρτ. Λανδράκη (ποίημα)

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν ΛΑΝΔΡΑΚΗ

Ἡ ἀνάγκη τῆς συγκοινωνίας καὶ
καὶ ἡ ἐξέλιξις αὐτῆς.

ΙΩ. Π. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

Πικρὰ χαμόγελα (Φιλολογικαὶ σελίδες).
ΙΩΣΗΦ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ

Τὰ ἐν Κνωσῷ καὶ Φαιστῷ ἀνά-
κτορα (Ἀρχαιολογικά).

ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ ΛΑΝΔΡΑΚΗ

Ἡ ἐπὶ τῆς παιδικῆς ψυχῆς ἐπί-
δρασις τῶν μύθων.—Ἕλληνες
καὶ ξένοι συγγραφεῖς παιδικῶν
φιλολογικῶν ἔργων.

ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑ

Ἐσώθη ἡ τιμὴ (Διήγημα).

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ 2. — ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ Δ'

ΤΕΥΧΟΣ Ζ'

Ἰούλιος — 1902

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Φρ. Χρ. 6.

Ὅρος ἀπαράβατος

ἢ προπληρωμή

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

* * * Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς τεύχους ὁ «Σπινθὴρ» θέλει δημοσιεῦει ἄρθρα καὶ ποιήματα τῆς διαπρεποῦς συγγραφέως καὶ ποιητρίας Ἀμερικανίδος Miss Frank Miller τῆς ἐπονυμασθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανικοῦ τύπου «Ἀθηνᾶς τῆς Ἀμερικῆς». Ἡ προσφερθεῖσα ἡμῖν συνεργασία τῆς εἰς ἄκρον φιλέλληνος νεαρωτάτης συγγραφέως πολυτίμους ὑπόσχεται φιλολογικούς μαργαρίτας.

* * * Τὴν ἐν ἐνὶ τόμῳ ἔκδοσιν τῶν κατὰ καιρὸς δημοσιευθέντων λόγων καὶ ἄρθρων τοῦ γλαφυροῦ καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κ. Σπυρ. Π. Λάμπρου, μετὰ χαρᾶς ἀνηγγείλαμεν εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος. Ἡδὴ προσθέτομεν ὅτι συνδρομηταὶ τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ἔργου ἐγγράφονται εἰς τὰ γραφεῖα «Σπινθῆρος».

* * * Ἡ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις τελεία ἐφημερίς «Νεολόγος Κωνσταντινουπόλεως - Ἀθηνῶν» ὑπὸ τὴν δεξιὰν διεύθυνσιν τοῦ ἀρχαίου καὶ πεπειραμένου δημοσιογράφου κ. Φραγκίσκου Βιρβίλη ἀγγέλλει τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἐκδόσεώς του μετὰ πλήρη ἀνακαίνισιν. Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται εἰς τὰ γραφεῖα «Σπινθῆρος».

* * * Ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Α. Ξανθοῦδιδου ἐκδοθεῖσα «Συνθήκη μεταξὺ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας καὶ Ἀλεξίου Καλλιέργου» μετὰ τὴν τελείαν αὐτῆς μετάφρασιν, τὴν προεισαγωγὴν, καὶ τὰς περισπουδάστους ὑποσημειώσεις, οὔσα λαμπρὰ συμβολὴ εἰς τὴν Κρητικὴν ἱστορίαν εἶνε ἀξία πάσης συστάσεως.

* * * Ἡ Ἑλληνικὴ θεατρικὴ φιλολογία ἐπλουτίσθη ἐσχάτως δι' ἐνὸς νέου δράματος τοῦ ἐξόχου ποιητοῦ καὶ πολυτίμου συνεργάτου μας κ. Ἰω. Πολέμη. Τὸ δράμα τοῦτο φέρον τὸν τίτλον «Τὸ Στοιχεῖμα» ἔχει ὑπόθεσιν εἰλημμένην ἐκ τινος μύθου· ἐξελισσομένη αὐτὴ ἐν μέσῳ πλούτου ποιητικῶν ἰδεῶν καὶ καλλιτεχνικωτάτων παραστάσεων φέρει ἐν ἱκανοποιητικὸν συμπέρασμα, τὴν ὑπέρροχον δύναμιν τῆς Τέχνης καὶ τὴν ἀπέναντι αὐτῆς ἀδυναμίαν τοῦ ὕλικου πλούτου καὶ τῆς κοινωνικῆς ἰσχύος. Μία τυχαία πινελλὴ τοῦ καλλιτέχνου λύει τὸ στοίχημα χάριν τοῦ ὁποῦ τοσοῦτο δοῦκες καὶ πρίγκιπες ματαίως ἠγωνίσθησαν!

* * * Ἐδιδάχθη ἀπὸ σκηνῆς ἐν Ἡρακλείῳ ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐκεῖ Γυμνασίου τὸ ἀριστοῦργημα τῶν ἔργων τοῦ Σοφοκλέους «Οἰδίπους τύραννος». Ἡ ἐπιτυχίᾳ ὑπῆρξεν ἀρίστη, ὥς γράφουσιν ἐκεῖθεν, χάρις εἰς τὸν ἐκγυμνάσαντα τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν ὑπόδυσιν τῶν διαφορῶν ἐν τῇ τραγωδίᾳ χαρακτήρων κ. Νίκον Κυπαρίσσην διακρίθοντα εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων δραμάτων καὶ ἐν Ἀθήναις.

Εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἔργου τούτου παρήσαν καὶ οἱ κ. κ. Μιστριώτης μετὰ τῶν ἐριτίμων θυγατέρων του, Βρατσάνος, Σακελλαρόπουλος καὶ Μεσολωρᾶς κατελθόντες ἐπὶ τούτῳ ἐξ Ἀθηνῶν.

* * * Ἡ προπαρασκευὴ μεγάλης ἐκδρομῆς πρὸς ἀπόδοσιν τῆς ὀφειλομένης ἐπισκέψεως εἰς τοὺς ἐν Καλάμαις ἀδελφοὺς Ἑλληνας κρατεῖ ἀπὸ τινος ἐν καταφανεῖ ἐνθουσιασμῷ τὴν πόλιν Χανίων.

Τὸ διὰ τὴν ἐκδρομὴν ναυλωθέν ἀτμόπλοιοιον θὰ διέλθῃ καὶ δι' Ἡρακλείου καὶ Ρεθύμνης, ὅπως παραλάβῃ καὶ ἐκεῖθεν τοὺς συμμετέχοντας τῆς εἰς Καλάμας ἐκδρομῆς. Ἡ εἰδησις τηλεγραφικῶς ἀγγεληθεῖσα εἰς Καλάμας ζωηρὸν διήγειρεν ἐνθουσιασμόν καὶ ἔθεσεν εἰς κίνησιν τοὺς φιλοτίμους κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης πρὸς ὅσον οἶόν τε ἐπισημοτέραν δεξιῶσιν τῶν Κρητῶν. Τοὺς ἐκδρομεῖς θὰ συνοδεύσῃ ἡ Φιλαρμονικὴ Ἡρακλείου καὶ ἡ μουσικὴ τῆς Κρητικῆς Χωροφυλακῆς, ὅμᾳς δὲ εὐσταλῶν χωρικῶν νεανιῶν προσεκλήθη ὑπὸ τῆς διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως χορεύσῃ εἰς τὴν ἐλευθέραν γῆν τοὺς ἐγχωρίους γραφικοὺς χοροὺς ὑπὸ τὸν ἦχον τῆς ἐγχωρίου λύρας. Εὐτυχεῖς ὅσοι δυνηθῶσι νὰ ἀπολαύσωσι τοῦ ἐξόχως ὠραίου καὶ συγκινητικοῦ θεάματος, ὅπερ θὰ παριστᾷ ἢ ἐν τῇ ἐλευθερᾷ γῇ συνάντησις τοῦ ἐλευθέρου καὶ ἡμιελευθέρου Ἑλλήνος. Ἐκεῖ θὰ ἀντιχρήσῃ ἡ περιφλεγὴς ἐκδήλωσις τῶν ἀσθέντων ἱερῶν πόθων τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ καὶ τὰς καρδίας θὰ δονήσῃ ὁ γλυκὺς παλμὸς τῆς προαπολαύσεως προσεχοῦς πραγματώσεως τοῦ προαιωνίου Κρητικοῦ ὀνείρου. Κατευόδιον!

* * * Ὁ Διοργανωτὴς τῶν Κρητικῶν Ταχυδρομειῶν καὶ διευθύνων αὐτὰ κ. Κ. Μαρίνος μεριμνῶν ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος παρὰ τοῖς μαθηταῖς καὶ μαθητρίαις τῶν παντὸς βαθμοῦ Σχολείων τῆς Κρήτης ἐπέξετεινε τὸ εὐεργέτημα τῶν ταχυδρομικῶν ταμιευτηρίων μέχρι τῆς μαθητιώσεως νεολαίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ἐν τῷ ταμιευτηρίῳ τούτῳ καταθέσεις ἔχουσιν ὡς ἐλάχιστον ὄρον τὴν 1 δραχμὴν, ἡ Διευθυνσις τῶν Κρητικῶν Ταχυδρομειῶν ἀναθέτει τὴν συλλογὴν τῶν μικρῶν καταθέσεων τῶν μαθητῶν εἰς τοὺς διδάσκοντας, οἵτινες θὰ καταθέτωσι τὰ συλλεγόμενα ποσὰ εἰς τὸ ταχυδρομικὸν ταμιευτήριον ἐπ' ὀνόματι τῶν μαθητῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ κ. Μαρίνος ἐξέδωκεν ἐντύπους ὁδηγίας περὶ τῆς ἐν ταῖς σχολαῖς ἀποταμιεύσεως. Συγχαρητήρια εἰς τὸν κ. Μαρίνον οὕτινος ὁ ἀκάματος ζῆλος οὐδὲν σχετιζόμενον μετὰ τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν παρέλιπε νὰ διακανονίσῃ κατὰ τρόπον ὕλικῶς τε καὶ ἠθικῶς ἐπωφελεῖ.

ΕΧΑΘΗΚ' ΕΝΑ ΜΑΡΜΑΡΟ;

Ἀφιεροῦται εἰς τὴν μνήμην τῶν ἡρώων
τῆς Κρητικῆς Ἐλευθερίας.

Ἐχάθηκ' ἓνα μάρμαρο
Ἐχάθη ἓνα λιθάρι
Γιὰ κείνους ποῦ μᾶς ἔδωκαν
Τῆς λευθερίας τὴ χάρι;

Μέσ' τὴν ἐλεύθερην ζωὴν
Στὴν ἄδολην χαρὰ μας
Εἰς τὸ γαλήριον ὕπνο μας
Στὰ πάναγνα ὄνειρά μας,

Μέσα στὴν κάθε σκέψι μας
Στὴν κάθε μας λαχτάρα
Μοῦ φαίνεται πῶς κρύβεται
Μιὰ ἀβάσταχτη κατάρρα.

Καὶ στὰ περίφανα βοῦνὰ
Ποῦ λάμπουν χιονισμένα
Καὶ στὰ λαγκάδια τ' ἄμετρα
Κι' αἱματοστολισμένα,

Ἄγρια βοίζει μιὰ φωνὴ
Μέσ' τὴ νυχτιά τὴν κρύα
Καὶ μᾶς φωνάζει ἀδιάκοπα
«Γιὰ ἰδέτε ἀχαριστία!»

Τὰ σκορπισμένα κόκκαλα
Ποῦχουν στὸ χῶμα σβύσει
Κολῶνα μιὰ μαρμάρινη
Ἄς τ' ἀποθανατίσῃ.

... Ἐκεῖ στῆς Περτέλης τὸ βουνό
Ὁ ἥλιος μὲ μιὰ ἀχτίδα
Μᾶς δείχνει ἓνα μύρμαρο
Γιὰ τὴ φτωχὴ Πατρίδα.

Στήσῃτ' αὐτὸ τὸ μάρμαρο
Τὸ κάτασπρο λιθάρι
Γιὰ κείνους ποῦ μᾶς ἔδωκαν
Τῆς λευθερίας τὴ χάρι.

Ἀρτεμιδία Ι. Λανδράκη

ΕΚΚΛΗΣΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΡΟΣ ΕΓΕΡΣΙΝ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΗΡΩΟΥ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
ΑΠΕΔΕΥΤΙΩΘΗ

Κρητικὲ Λαέ, ἡγωνίσθης ἀπεγνώσμενως καὶ ὑπερανθρώπως. Ἐνεκαρτέρησας ἐπὶ αἰῶνας, ὅσον ὀλίγοι, ἐν τῇ γλυκεῖᾳ γαλουχήσει τῆς λευκοκράνου ιδέας μας. Ἀππλάγης τῶν σιδηροτεύκτων κλοιῶν τῆς δουλείας, οἵτινες ὑπενδόσαντες εἰς τὴν ἀδιασείστου πεποιθήσεως ἐπιμονὴν Σου συνετρίβησαν καὶ τέλος ἡλευθερώθης.

Ἡτύχησας νὰ ἴδῃς καταβιβαζόμενον τὸ ἐρυθρὸν τῆς βαρβαρότητος ἐμβλημα καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδιοῦ ἱστοῦ ἀνυψουμένην ὑπὸ τοὺς τιμητικοὺς τῶν εὐρωπαϊκῶν κολοσσῶν κανονιοβολισμοὺς τὴν Κρητικὴν σημαίαν, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ αἱματοδρεκτος Ἑλληνική. Καὶ δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ εἶνε αἱματοδρεκτος ἀφοῦ δι' αἵματος ἐξυψάνθη μεθ' ἑνὸς ἐλπιδοφόρου μέλλοντος. Ἡτύχησας νὰ ἴδῃς ἀπερχόμε-

νον καὶ τὸν τελευταῖον Τοῦρκον στρατιώτην καὶ Ἑλλήνα Βασιλόπαιδα κυβερνῶντα τὴν ἀναγεννωμένην πατρίδα μας.

Ἀλλὰ τίνες οἱ δημιουργοὶ τῆς παρούσης εὐοίωνου καταστάσεως; Ὁ Κρῆς δὲν δύναται νὰ τοὺς λησμονήσῃ διότι ὀφείλει νὰ τοὺς ἐνθυμῇται καὶ θὰ τοὺς ἐνθυμῇται εὐγνωμόνως.

Αὐτοὶ ἔχυσαν τὸ αἷμά των καὶ ἐθυσίασαν τὸ πᾶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ἐλευθερίας, οὐδόλως ἀποκατερίσαντες πρὸ τῶν περιφλεγῶν σφαιρῶν τῶν ἐχθρικῶν ὀπλῶν, οὔτε πρὸ τῶν φλογιζομένων ὀβιδῶν τῶν τηλεβόλων τοῦ τυράννου, τῶν διασπειρουσῶν ἀμειλίκτως τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν θάνατον. Μὲ ὀλίγον ξηρὸν καὶ δακρύδρεκτον ἄρτον, μὲ ἔτι ὀλιγώτερα φυσίγγια ἀλλὰ μὲ πολλὰ ἠθικά ἐφόδια, τὸ ἀγνὸν καὶ ἄδολον πατριωτικὸν

αἰσθημα, τὸν ἰσχυρὸν τῆς Ἐλευθερίας πόθον καὶ τὴν ἀπόφασιν: Ἐνωσις ἡ θάνατος ἡδραγάθουν ἐκάστοτε ὡς ἀληθεῖς λέοντες εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν.

Τοὺς ἥρωας τούτους ὁ Κρητικὸς Λαὸς ὀφείλει οὐ μόνον νὰ ἐνθυμῆται καὶ ἐνδομύχως νὰ εὐγνωμονῇ, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπιβάλλεται διαπρυσίως νὰ διασαλπίσῃ τὴν ὑψίστην εὐγνωμοσύνην καὶ τὸν δίκαιον σεβασμὸν Του πρὸς τοὺς ἱεροὺς τούτους προμάχους τῶν δικαίων Ἑλληνικωτάτης νήσου ἐκνόμως Τουρκοπατηθείσης. Καὶ θὰ ἐκπληρώσῃ τὸ μέγα τοῦτο ἱερὸν καθήκον διὰ συμικρᾶς μόνον ὑλικῆς δαπάνης, ἐγείρων ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς μαρτυρικῆς μεγαλονήσου σεμνοπρεπὲς καὶ ἐπιβάλλον Κρητικὸν Ἡρώον ἐν ᾧ θὰ συγκεντρῶνται ἡ μνήμη τοῦ ἀφθόνως χυθέντος Κρητικοῦ αἵματος, ἡ δαφνοστεφῆς δόξα καὶ ἡ ἄμετρος εὐγνωμοσύνη τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ.

Μία ἀπλὴ μαρμαρίνη στήλη ἐκ παλαιοῦ μαρμάρου ἐφ' ἧς νὰ ἀναγράφονται ὑπὸ κλάδον δάφνης αἱ χρονολογίαι πασῶν τῶν Κρητικῶν ἐπαναστάσεων, ἃς ἀποτελέσῃ τὸ ἥρωον τοῦτο.

Ἡ ἀπλότης αὐτοῦ θὰ συμβολίσῃ τὸν εὐθὺν χαρακτῆρα καὶ τὸ εἰλικρινὲς αἰσθημα τῶν ἡρώων ἐκείνων ἡ δὲ λευκότης τοῦ μαρμάρου τὴν ἀγνότητα τῶν ὀνείρων καὶ πόθων τῆς Κρητικῆς ψυχῆς.

Οὐδεμία καρδιά θὰ ὑπάρξῃ, ἥτις δὲν θὰ δονηθῇ ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει παραλειφθέντος μέχρι σήμερον ἱεροῦ καὶ ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τῆς εὐγνωμοσύνης καθήκοντος καὶ οὐδεμία συνείδησις θὰ σιγῇσῃ προκειμένου νὰ ὑποδείξῃ πρὸς ἓνα ἔαστον τὴν πρὸς τοὺς μεγάλους τούτους ἔθνομάρτυρας ὑποχρέωσιν ἡμῶν.

Καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων ἐδραζομένη ἀκράδαντως πέποιθα, ὅτι προθύμως θέλει καταβάλλει ἕκαστος τὸν ὀβολὸν του—ὅστις θὰ εἶνε εὐπρόσδεκτος ὅσον συμικρὸς καὶ ἂν εἶνε—πρὸς ἀπότισιν τοῦ ἐλαχίστου τούτου εὐγνώμονος φόρου πρὸς τοὺς γενεσιουργοὺς τοῦ ἐλπιδοφόρου ἐνεστώτος.

Τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἱερότης τοῦ σκοποῦ τούτου οὐδένα δύναται νὰ ἀφῇσῃ ἀδιάφορον πρὸς τὴν εὐγενῆ ταύτην ιδέαν, τούναντίον ἀδιστακτικῶς φρονοῦμεν, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν ἀνυπομόνως θέλει προσδοκᾷ τὴν γλυκεῖαν ἡμέραν, καθ' ἣν ἀποκαλυπτομένου ἐπισήμως τοῦ Κρητικοῦ ἡρώου ὑπὸ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἀντιπροσωπευομένης ὑπὸ τοῦ Ἑλ-

λνος Βασιλόπαιδος Ἡγεμόνος ἡμῶν, θέλομεν αἰσθανθῇ πάντες τὴν συμγῇ χαρὰν καὶ τὴν γαλήνην τῆς συνειδήσεως, ἥτις ἐπακολουθεῖ τὴν ἐκπλήρωσιν μεγάλου καθήκοντος.

Τὰ ὄρη καὶ αἱ πεδιάδες τῆς Κρήτης θὰ ἀντηχήσωσιν ἀπαξ ἔτι, ἀλλ' οὐχὶ πλέον τὴν ὁμοβροντίαν τῶν ὄπλων τῶν κατὰ τοῦ τυράννου μαχομένων· θὰ ἀντηχήσωσιν τὴν φωνὴν τῆς ἀγαλλιάσεως, ἥτις θὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς μάρτυρος νήσου διεσκοππιζομένους ἀφανεῖς τάφους τῶν ἡρώων τέκνων τῆς.

Ὡς ἄτομον, ὡς Κρηῖσσα καὶ ὡς Ἑλληνὶς εὐχόμαι ὅπως ἀποκαλυπτόμενον τὸ Κρητικὸν Ἡρώον τὸ φωτίσῃ ἀκτὶς οὐχὶ ἐκ τοῦ ἡμιελευθέρου νῦν Κρητικοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' οὐρανοῦ πλήρως ἐλευθέρου καὶ ἐπισήμως ἀποτελοῦντος μέρος τοῦ γαλανοῦ οὐρανοῦ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Ἀρτεμιδία Ι. Λανδράκη

ΣΗΜ.—Πρὸς εἰσπραξίν τοῦ ἀπαιτουμένου μικροῦ ποσοῦ δύναται νὰ συσταθῇ ἐπιτροπεία ἐν Χανίοις, ἥτις θὰ διενεργήσῃ τοὺς ἐράνους ἀποτεينوμένη πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κρήτης, τοὺς Θεοφιλεστάτους Ἐπισκόπους καὶ Δημάρχους τῆς Νήσου, ὅπως ἐπιμεληθῶσι τὰ τῶν ἐράνων εἰς τὰ διάφορα τῆς νήσου σημεῖα.

Τὰ καταβαλλόμενα ποσὰ δύνανται νὰ ἀποστέλλωνται ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Κρητικὴν Τράπεζαν καὶ κατατίθενται ἐν αὐτῇ ὑπὸ τὸν τίτλον: Κρητικὸν Ἡρώον ἀναγραφόμενον καὶ τοῦ ὀνοματεπωνύμου ἐκάστου δωρητοῦ.

Ἡ δὲ συσταθισομένη Ἐπιτροπεία νὰ ἀναγγέλῃ ἐκάστοτε διὰ τῶν Κρητικῶν καὶ Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων ἐν ἰδιαιτέρᾳ στήλῃ τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον ὡς καὶ τὸ ποσὸν τοῦ καταθέτου.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΤΟ ΣΦΥΡΙΓΜΑ ΕΝ ΤΩΙ ΘΕΑΤΡΩΙ

Μεγάλος λόγος ἐγένετο κατ' αὐτὰς ἐν Γάλλῃ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ σφυρίγματος ἐν τῷ θεάτρῳ. Ὡς εἶρ' ἐπόμενον, οἱ Γάλλοι οἵτινες ἐρασμενίζονται νὰ διεκδικῶν ὅλας τὰς ἐφευρέσεις, ἀπέδειξαν ὅτι τὸ σφύριγμα ἐφευρέθη ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὸ 1680.

Δυστυχῶς δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἰδίως διὰ τοὺς δραματικοὺς συγγραφεῖς, τὸ ἐν τῷ θεάτρῳ σφύριγμα εἶναι ἐφευρέσις ἑλληνικῇ ὅπως καὶ πᾶν τὸ ἀναγόμενον εἰς τὸ θεᾶτρον.

Ἐὰν οἱ διεκδικούντες τὴν ἀρχὴν τοῦ σφυρίγματος Γάλλοι ἀνέτρεχον εἰς τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς, θὰ ἐμάρθανον πολλὰ περὶ τοῦ εἶδους αὐτοῦ τῆς ἀποδομασίας, ἥτις τόσον δυσαρέστως πλήττει τὸ ἀκουστικὸν τῶν παρῶν ἡθοποιῶν καὶ συγγραφέων. Τόσον δὲ τὸ εἶδος αὐτὸ

τῆς ἀποδοκιμασίας εἶχε διαδοθῇ ἐν Ἑλλάδι, ὥστε ἐγίνετο χρῆσις αὐτοῦ καὶ ἐκτὸς τοῦ θεάτρου. Πρῶχειρον τοῦτου παράδειγμα ἀναφέρω τὸ ἐν βίῳ τοῦ Κικέρωνος ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἀναφερόμενον : (Πλουτάρχου Κικέρων XIII) «Τῶν γὰρ ἱπικῶν πρότερον ἐν τοῖς θεάτροις ἀναμεμιγμένων τοῖς πολλοῖς καὶ μετὰ τοῦ δήμου θεωμένων, ὡς ἔτυχε, πρῶτος διέκριεν ἐπὶ τιμῇ τοὺς ἱπτεῖας ἀπὸ τῶν ἄλλων πολιτῶν Μάρκος Ὁθων στρατηγῶν, καὶ διέριμεν ἰδίαν ἐκείνοις θέαν, ἣν ἔτι καὶ νῦν ἐξαίρετον ἔχουσι. Τοῦτο πρὸς ἀτιμίαν ὁ δῆμος ἔλαττε, καὶ φανερόν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Ὁθωνος, ἐφύβριζον ἐς ὅριττον, οἱ δ' ἱπτεῖς ὑπέλαβον κρότῳ τὸν ἄνδρα λαμπρῶς. Αὐθις δ' ὁ δῆμος ἐπέτειρε τὸν συριγμόν, εἴτ' ἐκεῖνοι τὸν κρότον. Ἐκ δὲ τοῦτου τραπόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἐχρῶντο λοιδορείαις, καὶ τὸ θέατρον ἀκοσμία κατεῖχεν»...

Ἀλλὰ καὶ ὁ Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἐσυρίχθη κατὰ τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, οὓς ἐτιμώρησε κατόπιν δ' αὐτῆς ἐπιβολῆς βαρέων φόρων.

Πλὴν ἀρχὴν τὸ σύριγμα ἔλαβε ἐν τῷ θεάτρῳ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν ἠνέρουν τὰ ἀνεχθῶν ὑποκριτὰς «διαφθείροντας τὰ ποιήματα» τῶν μεγάλων συγγραφέων των, τοῦτου ἕνεκα καὶ κατ' ἐλάχιστον ἀμαρτάνοντας ἐπὶ σκηνῆς τοὺς ἐσβριττον. (1) Τόσοι δ' αὖ στήθοι ἦσαν, ὥστε οὐδὲ τοῦ Ἡγησίππου ἐφείσθησαν. Ὑποκρινόμενος οὗτος ποτὲ τὸν Ὀρέστην τοῦ Εὐριπίδου καὶ μὴ λαβὼν καιρὸν τὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς παραφορᾶς του, μετέβαλε τὴν φράσιν: γαλήν' ὁρῶ εἰς γαλήν' ὁρῶ. Τοῦτο ἤρκεσεν ὅπως οἱ θεαταὶ ἀρχίσουν τὰ σύριγματα καὶ ἀποδοκιμάσουν τὸν καλὸν τοῦς ἡθοποιόν!

Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες θεαταὶ προέβαινον καὶ ἔτι πλέον.

Ὅσάκις ἔβλεπον ὅτι ὁ ὑποκριτής δὲν ἐδιορθώετο διὰ τοῦ σύριγματος, τὸν ἔσπαζαν, κυριολεκτικῶς, ἔτ' ὁ ξύλο. Τὸ πρᾶγμα τὸ μαρθάνομεν παρὰ τοῦ Λουκιανοῦ, παρ' ᾧ καὶ πολλὰ ἄλλα σχετικὰ θύεται τις τὰ μάθη: «Ἐπεὶ καὶ οἱ ἀβλοθέται μαστιγοῦν, εἰώθασιν, ἣν τις ὑποκριτὴς Ἀθηναῖον ἢ Ποσειδῶνα ἢ τὸν Δία ὑποδεσνῶν μὴ καλῶς ὑπεκρίνοιτο μηδὲ κατ' ἀξίαν τῶν θεῶν, καὶ οὐδ' ἂν ποῦ ὀρίζονται αὐτοῖς ἐκεῖνοι, ὅτι τὸν παρακείμενον αὐτῶν τὰ πρὸς ὡπεῖα καὶ τὸ σχῆμα ὑπερδεσνότα ἐπέτρεψαν παλεῖν τοῖς μαστιγοφόροις, ἀλλὰ καὶ ἡ-

(1) Ἡδὴ τραγικοὺς ἢ καὶ νῆ Δία κωμικοὺς φύλους ἐώρακας ὑποκριτὰς, τῶν συριττομένων λέγων τούτων καὶ διαφθειρόντων τὰ ποιήματα καὶ τὸ τελευταῖον ἐκβαλλομένων. (Λουκιανός, Νιγρίνος, 7.)

δουρτ' ἄν, οἶμαι, μαστιγούμενων. (Λουκ. Ἀλιεύς 33). (1)

Ἐκτὸς τοῦ σύριγματος οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον καὶ τὸν κλωσμόν, ἀπεδοκίμαζον δηλαδὴ τοὺς ὑποκριτὰς φωνάζοντες ὡς ἡ κλώσσα: κλοὺ κλοὺ κλοὺ! (Ἴδε καὶ Ἀποκρατίωνα καὶ Σουίδα ἐν τῇ λέξει: κλωσμός).

Τὸν συριγμόν ὡς μέσον ἀποδοκιμασίας ἐγνώριζον οἱ Ἀαῖνοι καλοῦντες αὐτόν: sibilum (2) Ἐν τῷ θεάτρῳ ἐγίνετο μεγάλη χρῆσις αὐτοῦ, πολλὰκις μάλιστα καὶ ἀδίκως ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ συγγραφέως, ὅστις πάλιν διὰ τ' ἀμνηστῆ κατὰ τῆς ἀδικον αὐτῆς ἀποδοκιμασίας, ἔστιν ὅτε καὶ διὰ τὰ ἐπιβάλλῃ τὸ ἀτυχεῖς ἔργον του κατέφενεν εἰς τοὺς κλακῆς οἵτινες ἦσαν ἐργεῖσαι καθαρώς ρωμαϊκῇ.

Τὸ χειροκροτεῖν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην ἦτο προνόμιον ὅπερ εἶχε παραχωρηθῇ εἰς ἰδιαιτέρας ἐταιρείας. Οἱ κλακῆς αὐτοὶ ὀνομάζοντο ἀπὸ τοῦ ἰσοζυχοῦς juvenes, διητύροτο δὲ ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦς ὀνομαζομένου curatores οἵτινες ἐλάμβανον ὡς ἐπιχορήγησιν τεσσαράκοντα χιλιάδας σεστέρτια. Τῇ γὰρ καὶ τριῶν εἰδῶν χειροκροτήματα: Τὰ bombus, testae καὶ imbrices αἵτινα κατὰ τὴν μάλιστα παραδεξιμένην ἐρμηνείαν, ἐσήμαινον τὸ μὲν πρῶτον θόρυβον ὑπόκωπον καὶ συνεχῆ, τὸ δεύτερον τὰ κυρίως χειροκροτήματα καὶ τὸ τρίτον βροντὴν ἐνθουσιασμοῦ.

Ἐν τούτοις τὸ σύριγμα ὅπως καὶ παρ' Ἑλλήσιν, ἐχρησίμευε καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, ὡς μέσον ἀποδοκιμασίας καὶ ἐκτὸς τοῦ θεάτρου. Ὁ Coelius εἰς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Κικέρωνα, λέγει περὶ τοῦ ρήτορος Ὀρτεσιίου ὅτι ἐφθασε μέχρι γήρατος χωρὶς ποτὲ τὰ συρίχθῃ: Hoc magis animadversum est quod intactus à sibilo pervenerat Hortensius ad senectutem». (3)

Καταλυθείσης τῆς ρωμαϊκῆς ἀποκρατορίας, κατηργήθη καὶ τὸ σύριγμα, ὅπερ ἀνευρίσκομεν καὶ πάλιν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Σφερδόνης. Ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ εἰς προσεχὲς φέλλοι.

Νικόλαος Γ. Λάδκορης

(1) Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐφρόντιζον καὶ περὶ τῆς εὐκοσμίας ἐν τῷ θεάτρῳ δ' ὑπηρετῶν καλουμένων ραβδούχων, οἵτινες ἐπενέβαινον καὶ ὁσάκις οἱ ὑποκριταὶ παρεφέροντο. Ἡ γνώμη αὕτη στηρίζεται εἰς τινὰς στίχους τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Εἰρήνῃ.

(2) Ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ «L'art du théâtre» σελ. L. ἀναγινώσκω ὅτι κατὰ τὸν Boettiger δημοσιεύσαντα τὸ 1822 ἐν Λειψία μονογραφίαν περὶ χειροκροτήματος καὶ σύριγματος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, οἱ Ἀαῖνοι ἐκάλουν τὸ σύριγμα: fistula pastoritia.

(3) Epitt. fam. VIII, 3.

Τὸ χελιδόνι ζήλεψες ὅτι πετᾷ μὲ χάρι
 Μήπως ἐσὺ χωρὶς πτερὰ δὲν εἶς' ἓνα καμάρι;
 Ἐσὺ, μὲ τὰ πτερὰ τοῦ νοῦ μὲ πόση περηφάνια
 Πετᾷς, καὶ βλέπεις ἄγνωσταῖς χώραις στὰ ἐπουράνια!
 Ἐκεῖνο κτίζει ταῖς φωληαῖς σταῖς στέγαις κάθε χρόνο
 Καὶ σὺ σὲ τρυφεραῖς καρδιαῖς ἔχεις κτισμένο θρόνο.
 Ἐκεῖνο διαβατάρικο πουλὶ ξενητευμένο
 Κι' ἐσὺ μέσ' τὸν Παράδεισο τῆς Κρήτης φωληασμένο
 Μὲ τὸ μικρὸ «Σπινθῆς» σου ἀνάφτεις φλόγα τόση
 Ὅπου καρδιὰ σὰν κρύσταλλο μπορεῖ νὰ ἔεπαρώση.

Μὴ τάχα κ' εἰς τὴν ὁμορφιὰ δὲν μοιάζεις τὸ παγῶνι;
 Προσμένεις γιὰ νὰ σοῦ τὸ πῆ τῆς Κρήτης τὸ ἀηδόνι;
 Ἐκεῖνο πλεῖα δὲν κελαδῆι τὸ ῥήμαξαν τὰ ξένα
 Ψηλοπετᾷ καμμιὰ φορὰ μὰ μὲ πτερὰ κομμένα.

Πολλαῖς φοραῖς στήν ἐρημιὰ ξύπνησε στή λαλιά σου
 Κι' ἀπὸ μακρὰ καμάρωσε τὴν τρυφερὴ καρδιά σου
 Κι' ἀκόμα πεισσότερο θὲ νὰ τὴν καμαρώση
 Ὅταν σταῖς τρικυμίαις τῆς τὴν κυβερνᾷ ἡ γυνῶσι.

Ἐν Καβάλλῃ 5 Ἰουλίου 1902

Ὁ Κρῆς ποιητὴς
 Ἰω. Κωνσταντινίδης

Η ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΑΥΤΗΣ

Εκπαλαι κατενοήθη ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἀνάγκη τῆς μετὰ τῶν γειτόνων χωρῶν συγκοινωνίας.

Αὕτη ἡ φύσις ἀνίσως διανεύμασα τὰ δῶρα αὐτῆς εἴτε ὑπὸ μορφήν φυτικῆν εἴτε ὑπὸ μορφήν ὀρυκτοῦ πλούτου ἐπέβαλε πρώτη εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἀνάγκην τῆς μετὰ τῶν κατοίκων ἄλλων χωρῶν συγκοινωνίας. Δι' αὐτῆς οὐχὶ μόνον αἱ διάφοροι τῶν ἀνθρώπων χρεῖται θεραπεύονται, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀνέρχεται κατὰ πολλὰς βαθμίδας τὴν κλίμακα τῆς πνευματικῆς τελειότητος.

Ὁ ἄνθρωπος συγκοινωνῶν μετὰ τῶν ὁμοίων του καὶ μεταβαίνει εἰς ἄλλας πλὴν τῆς γενεθλίου χώρας καθίσταται κύριος ἀπάσης τῆς γῆς, ἣν ὁ δημιουργήσας αὐτὸν ἔθηκεν ὑπὸ τοὺς πόδας του, ἀπολαμβάνει τοῦ ἀπειροπληθοῦς πλούτου, τὸν ὅποιον αὕτη ἐκρυφεν εἰς τὰ ἔγκατά της, γί-

νεται κύριος τῶν φυτικῶν αὐτῆς τέκνων, ἅτινα παραναγοῦσα μετ' ἀπαραμύλλου μητρικῆς στοργῆς ἀνέπτυξε καὶ μὲ τρυφεράς μερίμνας χάριν αὐτοῦ διετήρησε καὶ τέλος διαμείβει μετὰ τῶν ἄλλων πλὴν τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν καὶ τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ πλοῦτον.

Διὰ τῆς συγκοινωνίας ἀδελφοποιεῖται ἐν γένει ἡ ἀνθρωπότης κατὰ τε τὰς ιδέας, τὰ συμφέροντα, τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας καὶ τὴν ἐν γένει παραγωγὴν, ἥτις εἶνε κατ' εὐθὺν λόγον ἀνάλογος πρὸς τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας. Ἐφ' ὅσον τὸ δίκτυον τῆς λαϊκῆς κυκλοφορίας ἐν τινι χώρᾳ εἶνε πυκνότερον, ἐπὶ τοσοῦτον τὰ πνευματικὰ καὶ ὕλικα αὐτῆς προϊόντα αὐξάνουσι καὶ τελειοποιῦνται.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰσὶν ἱκανὰ πρὸς κατάδειξιν τῆς ἀναποφεύκτου ἀνάγκης τῆς συγκοινωνίας· ἥδη ἐπιλαμβανόμεθα τῶν τῆς ἐξελιξέως αὐτῆς.

Ἡ πρωτόγονος φυλὴ διασχίζουσα πεζῇ τὰς ἀποστάσεις μετέβαινε ἐν ἀνάγκῃ ὅπου τὸ συμφέρον τῇ ὑπεδείκνυε. Ὁ ἀρχέγονος θείων νὸ ἀνταλλάξῃ τὰ πλεονάζοντα οἰκεῖ αὐτοῦ προϊόντα πρὸς ἄλλα προϊόντα τῆς φύσεως ἢ τῆς ἀτελοῦς τῆς τέχνης μετέφερον αὐτὰ ἐπὶ τοῦ ἰδίου τοῦ σώματος· οἰκὴν ὑποζυγίου. Ἀλλὰ παρερχομένων τῶν αἰώνων καὶ ἐνισχυομένου τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, διενεόθη οὗτος νὰ ἀποκτήσῃ μεταγωγικὰ μέσα ἐκ τῆς ἀλόγου φύσεως καὶ πρὸς τοῦτο ἤρχισε νὰ ἐξημερώνῃ τὸν ἵππον, τὴν κάμηλον, τὸν τάρανδον καὶ πολλὰ ἄλλα τέχνη τιθισὰ ζῷα.

Καὶ ἤδη οἱ ἵπποι καὶ τὰ καραβάνια, τὰ καὶ σήμερον ἔτι λειτουργοῦντα, διέσχίζον τὰς ἀραιῶς κατοικημένας γῆνας ἐκτάσεις μεταφέροντα τὰ φυσικὰ καὶ τεχνητὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἀγαθὰ.

Ὁ ἄνθρωπος ἐν τούτοις φυσικῶς ρέπων νὰ ἀποκτήσῃ τι τελειότερον, ἐπιζητῶν ἀνετώτερον νὰ ἀπολαύσῃ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ καὶ ὁλονὲν καταγινόμενος εἰς ἀνεύρεσιν εὐκολωτέρου καὶ ταχυτέρου τινὸς μέτου, ἐπενόησε τὸν ιεροχόν, δι' οὗ κατὰ ταχύτητα καὶ βάρος αὐξάνετο ἡ μεταγωγικὴ τοῦ ζώου δύναμις.

Διὰ τῆς ὑρᾶς ὁδοῦ μεταφέρων ὁ ἀρχέγονος τὸ ἐμπόρευμα αὐτοῦ, κατ' ἀρχὰς μὲν ἔθετεν αὐτὸ ἐπὶ ἀτελεστάτου πλοιαρίου, ἐφ' οὗ καὶ ἐπέβαινε, καὶ διὰ τῶν κωπῶν κινῶν ὁλονὲν αὐτὸ ἐπὶ τὰ πρόσω διέσχίζεν ἀκτοπλοῶν μικρὰς θαλασσίας ἐκτάσεις. Μετ' ὀλίγον τῆς κώπης ἀντικαταστάσας διὰ τοῦ ἰστίου, τὰ ἰστιοφόρα μετέφερον τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὰ γνωστὰ τότε σημεῖα τῆς ὑδρογείου, καθὼς καὶ τὰ προϊόντα τοῦ πνεύματος, τῶν χειρῶν καὶ τῆς χώρας αὐτοῦ.

Καὶ ἤδη τὰ ἰστιοφόρα, ὅτε μὲν ἀνωφελῶς μαχόμενα κατὰ τῶν σφοδρῶν ἐναντίων ἀνέμων καὶ τῶν πελωρίων κυμάτων, ἅτινα ἀντιθέτως πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἐκείνων ἐφορμῶντα καὶ ὡς κελύφη καρῶν παρασύροντα ταῦτα, ὑπερηφάνως ἐπεδείκνυσεν καὶ μὲ τὴν ἀγρίαν τῶν μουσικῆς διεσάλλειζον τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀπέναντι τῶν μεγάλων τῆς φύσεως δυνάμεων, ὅτε δὲ ἀδυνατοῦντα σχεδὸν νὰ κινήθωσιν ἔνεκον ἐπικρατοῦσης νηνεμίας, σπανίως καὶ μετὰ ἐκνευριστικῆς βραδύτητος διέσχίζον τὰς προαιωνίους ὁδοὺς τῶν θαλασσίων ἐκτάσεων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀνθρωπίνων χρειῶν. Ἐκ παραλλήλου οἱ ἵπποι, οἱ ὄνοι καὶ τὰ λοιπὰ ὑποζύγια ἀποτελοῦντα τὸ μόνον μεταγωγικὸν κατὰ ξηρὰν μέσον, ἔφερον ἐπὶ τῆς ράχους αὐτῶν τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ ὕλικου αὐτοῦ πλούτου, ἐκτεθειμένον εἰς τὴν μανίαν τῆς καταγῆδος ἢ εἰς τὰς πεφυρακτωμένας τοῦ ἡλίου ἀκτίνας καὶ ἔσυρον ἀμάρξας μικρὰς σχετικῆς χωρητικότητος μετὰ τῆς δυνατῆς εἰς αὐτὰ ταχύτητος.

Ἀλλ' αἵφνης ἀνακαλύπτεται ἡ εὐεργετικὴ τοῦ ἀτμοῦ δύναμις καὶ τὰ πάντα μεταβάλλουσιν ὄψιν.

Αἱ ἐργατικαὶ χεῖρες κινοῦνται μετὰ περισσοτέρας ζέσεως καὶ ἐλπίδος, ἢ δὲ τῶν βιομηχάνων διανοία περᾶται νὰ ἀνακαλύψῃ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἡ ἀτμοκίνητος μηχανὴ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν κατὰ ξηρὰν συγκοινωνίαν.

Ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ αὐτῆς κατὰ τὴν ἱστορικὴν τάξιν ἐγένετο εἰς τὴν ναυτιλίαν.

Πρῶτος ὁ Διονύσιος Παπῖνος τῷ 1707 εἰσήγαγεν ἐπὶ τινος πλοίου τοῦ ποταμοῦ Φούλδα τὴν πρώτην ἀτμοκίνητον μηχανὴν τῆς ἀτμοπλοΐας, ἣν οἱ λεμβοῦχοι τοῦ ποταμοῦ συνέτριψαν λόγῳ παραβλαπτομένων συμφερόντων.

Τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην ἐτελειοποίησεν ὁ Ἰάκωβος Οὐάτ, ἡ δὲ ἐπιτυχὴς τῆς τελειοποιηθείσης ἐφευρέσεως δοκιμὴ ἐγένετο ὑπὸ τινος Γάλλου μαρκησίου Γουφρουᾶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων τοῦ Ἀραρος.

Ἀλλ' ἡ δόξα καὶ τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐφαρμογῆς ἀνήκει κυρίως εἰς τὸν Ἀμερικανὸν Ροβέρτον Φούλτωνα (1807), ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲν ἐδοκίμασε τὴν ἐφεύρεσίν του ἐπὶ τῶν ὑδάτων τοῦ Σηκουάνα καὶ ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας, εἴτα δὲ φιλοδοξῶν νὰ προικοδοτήσῃ τὴν πατρίδα του μὲ τὴν μεγάλην του ἐφεύρεσιν ἐπιστρέψας εἰς Ἀμερικὴν ἀνέπλευσε τῇ βοήθειᾳ τῆς πυξίδος, τῆς ἀπὸ τοῦ 12ου αἰῶνος γνωστῆς ἐν Εὐρώπῃ, τὸν ποταμὸν Οὐδσωνα ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις μὲ τὸ ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθὲν ἀτμόπλοιον, τοῦ ὁποῦ ἡ χρῆσις ἐγενικεύθη ἔλτοτε ὑπὸ τελειότερον τύπον.

Μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ἀτμοπλοίου ἡ δύναμις τοῦ ἀτμοῦ ἐφηρμόσθη καὶ εἰς τὸ σύρειν βαρείας ἀμαξοστοιχίας.

Πρῶτος ὁ Γάλλος μηχανικὸς Nicolas Gugnot (1773) κατεσκεύασεν ἀτμοκίνητον ἀμαξάν, ὃ δὲ Ροβέρτος Ἐβανς ἐφεῦρε τὴν μεγάλην μηχανικὴν πίεσιν καὶ αἱ ἀτμάμαξαι κινούμεναι ἐπὶ τῶν κοινῶν ὁδῶν ἐχρησίμευσαν ἤδη εἰς πολλὰ μεταλλεῖα καὶ τεχνουργεῖα.

Οἱ Ἀγγλοὶ Τρεβεθικ καὶ Βίβιαν (1802) συνέλαβον τὴν εὐτυχὴ ἰδέαν νὰ κατασκευάσωσι μεταλλικὰς ὁδοὺς, ἐφ' ὧν νὰ κινῶνται αἱ ἀτμήσεις ἀμαξίαι.

Τὴν ἐφεύρεσιν τῶν ἐτελειοποίησεν (1811) ὁ Ἀγγλὸς Blackett, μετ' αὐτὸν ἕτερος Ἀγγλὸς ὁ Stephenson, ὅστις καὶ κατεσκεύασε τὴν πρώτην σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἐν Ἀγγλίᾳ τῷ 1821 πρὸς μεταφορὰν ἐμπορευμάτων ἔχυσαν μήκους 25 μιλίων.

Μετ' αὐτὸν ὁ διάσημος Γάλλος μηχανικὸς Marc Seguin ἐτελειοποίησε τὰς ἀτμάμαξας τοῦ Stephenson καὶ παρεδόθη εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὁ τέλειος σιδηρόδρομος τῆς σήμερον, οὗτινος ἡ κυρίως ἐφεύρεσις ἀνήκει εἰς τὸν Stephenson.

Πρώτη ἡ Ἀγγλία ἀπέκτησε μεγάλην σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἐπιβατῶν μεταξὺ Μάνχεστερ καὶ Λίβερπουλ κατόπιν διαγωνισμοῦ, ἐν ᾧ ὑπέ-

ροχος ἀνεδείχθη ἡ ἀτμάμαξα τοῦ Stephenson, ὅστις καὶ ἐβραβεύθη τότε μετὰ τοῦ συμπληρώσαντος τὴν ἐφεύρεσιν αὐτοῦ Γάλλου Seguin.

Καὶ οὕτω τὸ συρίζον τοῦτο μεγαθέριον μὲ τοὺς δύο πυρίνους ὀφθαλμούς τοὺς ἀναφανισμένους ἐν τῷ σκότει ἤρξατο διαθέειν καὶ ἐκμηδενίζον τὰς ἀποστάσεις ἀφυπνίζον διὰ τοῦ συρίγματος τοῦ τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τοῦ ληθάργου καὶ ἐξημεροῦν καὶ ἐκπολιτίζον αὐτὴν ἐν συμπτᾶξει μετὰ τοῦ ἀτμοπλοίου.

Ἡδὴ ὁλόκληρον τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον τοῦ κόσμου ἀνέρχεται εἰς 733,000 χιλιόμετρα, ὑπερίσδυναμει μὲ τὸ δεκαοκταπλάσιον τῆς περιφερείας τῆς γῆς καὶ ὑπερβαίνει πολὺ τὴν ἀπόστασιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς σελήνης.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν μέσων τούτων τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐπικοινωνίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἄλλα διετέθησαν ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Καὶ δὴ ἡ ταχυδρομικὴ συγκοινωνία, ἥτις ἐκπαλαὶ ἐφηρμόζετο ὑπὸ τῶν Περσῶν, τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων.

Τὸ ταχυδρομεῖον κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξυπηρετεῖ κυβερνητικὰ καὶ δημόσια μόνον συμφέροντα, ἀλλὰ βραδύτερον, ὅτε ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ γραφὴ ἐγένοντο κοινὸν σχεδὸν κτήμα κατόπιν τῆς σπουδαίας ἐφευρέσεως τοῦ χάρτου, διὰ τοῦ ταχυδρομείου ἐξυπηρετοῦνται καὶ ἰδιωτικὰ συμφέροντα, τῆς χρήσεως αὐτοῦ γενικευθείσης τὸ πρῶτον ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τοῦ ὑπουργοῦ Sully.

Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τοῦ ὁμοιομόφου τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας ἐν ὁλοκλήρῳ τῷ κόσμῳ συνεστάθη τῷ 1878 *Παγκόσμιος Ταχυδρομικὸς Σύνδεσμος* (εἰς ὃν ἐσχάτως προσεχώρησε καὶ ἡ Κρήτη) περιλαβὼν πάσας σχεδὸν τὰς πεπολιτισμένας χώρας.

Ὁ ἠλεκτρικὸς τηλεγράφος, ὅστις ἀνεκαλύφθη τῷ 1832 ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ Σαμουήλ Μόρς ἐπὶ ἀτμοπλοίου ταξειδεύοντος ἀπὸ Γαλλίας εἰς Ἀμερικὴν, καὶ ὅστις στηρίζεται ἐπὶ τοῦ δυναμικοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἡ θαυμασία δὲ αὕτη ἀνακάλυψις ἐγένετο κατόπιν πολλῶν ἀποπειρῶν γενομένων ὑπὸ Λουδοβίκου Λεσόγγη ἐν Ἑλβετίᾳ, τοῦ Λεμόνδου ἐν Γαλλίᾳ, τοῦ Ράιζερ ἐν Γερμανίᾳ καὶ πολλῶν ἄλλων, οἵτινες μάτην προσεπάθησαν περὶ τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνος νὰ χρησιμοποίησωσι τὸν στατικὸν ἠλεκτρισμὸν εἰς τὴν τηλεγραφικὴν ἀνταπόκρισιν.

Κατὰ τὰ τελευταῖα δὲ ἔτη ἐγένοντο πολλὰ ἀπόπειραι διὰ τὸν ἄνευ συρμάτων τηλεγραφὸν ἐφευρεθέντα ὑπὸ τοῦ Marconi. Αἱ ἀπόπειραι αὗται ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας τσαύτης, ὥστε ἡ ἐσχάτως γενομένη μεταξὺ τοῦ Poldhu κειμένου ἐπὶ τῆς νοτιοδυτικῆς ἄκρας τῆς Ἀγγλίας παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Lizard καὶ τῆς νήσου Νέας Γῆς (Terre Neuve) ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἄνευ σύρματος μεταβίβασις τηλεγραφημάτων δύναται νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς ἀπόστασιν 5,000 χιλιομέτρων.

Ὁ τηλεγραφικὸς σύνδεσμος ὁργανωθείς τῷ 1880, περιλαμβάνων δὲ πάσας τὰς Εὐρωπαϊκὰς πολιτείας, τὴν Περσίαν, Αἴγυπτον, Ἀγγλο-ινδικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τὰς ἐν Ἀσίᾳ Τουρκικὰς καὶ Ρωσικὰς κτήσεις, δι' οὗ ἡ ἰδέα ἀπέκτετε τὰ μέσα τοῦ μεταβιβάζεσθαι ἀπὸ ἄκρου σχεδὸν εἰς ἄκρον τῆς γῆς διὰ σύρματος διαμέτρου 3—4 χιλιοστών τοῦ μέτρου μετὰ τῆς ἀστραπιαίας ταχύτητος τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Καὶ τέλος τὸ τηλέφωνον ἐφευρεθὲν ἐν Ἀμερικῇ ὑπὸ τοῦ Graham Bell τῷ 1877, δι' οὗ ἡ φωνὴ καθισταμένη ὑπόρριος μεταβιβάζεται δι' ἠλεκτρικῶν ρευμάτων εἰς μεγάλας ἀποστάσεις τῇ βοήθειᾳ τοῦ μικροφώνου, τὸ ὅποιον ἐν τῇ τηλεφωνικῇ ἀνταποκρίσει χρησιμεύει ὡς φωνοπομπός, ἐνῷ τὸ τηλέφωνον ὡς φωνοδέκτης.

Τοιαῦτα τὰ ἐπινοηθέντα μέσα πρὸς ἐπίτευξιν τῆς συγκοινωνίας, ἥτις λίαν προσφυῶς προσωμοιωθῇ ὑπὸ τῶν μεγάλων ἐπιστημόνων πρὸς τεράστιον πτερόεν τοῦ πολιτισμοῦ ἄρμα περιφερόμενον καὶ διασπείρον ἐν καταπληκτικῇ ταχύτητι τὸν πλοῦτον τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Καὶ νῦν φέροντες πρὸ ὀφθαλμῶν διὰ τῆς φαντασίας τὰ μονόζυλα τῶν ἀγρίων καὶ τὰ θωρηκτὰ τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, τὴν ἀμνηλὸν τῆς ἐρήμου καὶ τὸν ἱλιγγιώδους ταχύτητος σιδηροδρόμον καὶ ἀναμετροῦντες τὰς πολυαριθμούς βαθμίδας, ἃς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς κλίμακος τῆς τελειότητος, δὲν θέλομεν διστάσει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι μετὰ παρέλευσιν αἰώνων ἢ καὶ αἰῶνος ἴσως, ὁ ἀνθρώπος θέλει καταστή κύριος καὶ τοῦ ἀέρος ἐφευρίσκων καὶ τὸ πηδάλιον τοῦ ἀεροστάτου.

Ἀφοῦ διέρρηξεν οὗτος διὰ τοῦ ἀτμοῦ, τοῦ ἑλικος καὶ τῆς πυξίδος τὸ παχὺ θαλάσσιον τεῖχος τὸ καταλαμβάνον τὰ τέσσαρα πέμπτα τῆς γῆνιν σφαίρας κατὰ τὸν Ὀβίδιον, δὲν θὰ βραδύνη βεβαίως νὰ ρήξῃ καὶ τὸ ἀραιότερας συστάσεως τεῖχος τοῦ ἀέρος καὶ αἰθέρος διὰ τῆς τελειοποιήσεως τοῦ ἀερίου πλοίου καὶ οὕτως, ὅπως συνεκοινωνήσῃ μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς αὐτῆς σφαίρας ὁμοίων του ὑποτάσσων ὅλον ἐν τὴν φύσιν, θέλει συγκοινωνήσῃ μετὰ τῶν κατοίκων ἄλλων πλανητῶν τοῦ ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος καὶ ἴσως μετὰ πλανητῶν ἐτέρων ἡλιακῶν συστημάτων.

Ἰωάννης Ν. Λανδράκης

«ΠΙΚΡΑ ΧΑΜΟΓΕΛΑ»,

«ὦ! τὸ ὠραῖο χαμόγελο
πῶς τὸ πικραίνει ὁ πόνος!»

Η ἐν Πάτραις φιλόμους δεσποινὶς Ἰωάννα Δ. Λιβαθινοῦ εἶχεν ἐνδώσει πρὸ διετίας τοῦς «Ἀναστεναγμούς», ποιητικὴν συλλογὴν, ἥτις ἔτυχε καλῆς ὑποδοχῆς. Ἦδη, ἐλάβομεν νέαν συλλογὴν αὐτῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Πικρὰ Χαμόγελα».

Ἄν ἀληθεύῃ τὸ ρητὸν: *poetae nascuntur*, ἡ δεσποινὶς Λιβαθινοῦ εἶναι τὸ ζῶν αὐτοῦ παράδειγμα, διότι ἔχει ἔμφυτον τὸ ποιητικὸν χάρισμα, ἡ ὡς λέγει ἡ ἰδίᾳ ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἄρτι ἐκδοθείσης συλλογῆς τῆς, «γράφει ὑπέκρυσα εἰς τὴν ἱερὰν φωνὴν ἐνὸς καθήκοντος».

Ἡ ποιήτρια ἀδιαφορεῖ δι' ὅ, τι λέγει εἰς αὐτὴν ὁ κόσμος· ἐξομολογεῖται δέ, ἐν τῷ δημοσιευμένῳ μονολόγῳ τῆς «Ἡ ποιήτρια», ὅτι ἀκούει οὐκ ὀλίγα.

«Ἡ μὲν μοῦ λέγει: κόρη μου, τὴν ποιήσῃ
[ν' ἀφήσῃς
μελάνια πένναις καὶ χαρτιὰ νὰ σπάσῃς
[καὶ νὰ σχίσῃς
καὶ 'ς τῆς δουλίτσαις τοῦ σπιτιοῦ τὸ μάτι
[σου ν' ἀράξῃ]

'ς τὴν πλῆσιν, 'ς τὸ σιδέρωμα, στοῦ μαγεριοῦ τὴν τάξιν
καὶ σὰν γενῆς νοικοκυρὰ πᾶχεις καὶ λίγη χάριν
κάθε φτωχοπαλλήκαρο γυναῖκα θὰ σὲ πάρῃ»

Ἄλλ' ἡ ποιήτρια εἶνε ἡ τροφή τῆς δεσποινίδος Λιβαθινοῦ, ἥτις ὑποτίθεται, ὅτι εἶναι τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ μονολόγου· καὶ ἀπαντᾷ·

«Ἐγὼ τὴ μοῦσα ν' ἀρνηθῶ, ἐγὼ νὰ λησμονήσω,
ἐγὼ μελάνια καὶ χαρτιὰ νὰ σπάσω καὶ νὰ σχίσω;
Καλλιῶ, φίλοι μου καλοὶ, τὴ νειότη μου νὰ χάσω,
παρὰ τὴ Μοῦσα τὴ γλυκεῖα μιὰν ὥρα νὰ ξεχάσω!
Θέλω τ' Ἀπρίλη τῆς δροσιᾶς τοῦ Μάη τὰ λουλούδια
μὲ τὰ ποιλιὰ 'ς τὴν ἐς τὴν νὰ φάλλωμε τραγούδια,
νὰ γέρνω μέσ' 'ς τῆς ἐξοχῆς τὸ μυρωμένο χῶμα
τὴ μαργαρίτα νὰ ρωτῶ ἂν μ' ἀγαπᾷ ἀκόμα.
κι' ἂν μ' ἀπαντήσῃ μ' ἀπονιὰ πῶς ἀγαπᾷ ἄλλη,
παρηγορᾷ 'ς τῆς μούσας μου θὰ βρίσκω τὴν ἀγκάλη».

* *

Ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὀξυμώρου τίτλου τῆς νέας συλλογῆς τῆς Δος Ἰωάννας Δ. Λιβαθινοῦ, ὡς καὶ τῆς προεκδοθείσης, ἡ νεαρὰ ποιήτρια ἀνῃκει εἰς τὴν ἀπαισιόδοξον σχολὴν τῶν Πυρρωνιστῶν· ἀμφιβάλλει περὶ πάντων, ὑποπτεῖται καὶ φοβεῖται τὰ πάντα, ἀνακράζουσα:

• Ψεῦδος, περίγελο ἀπάτη καὶ ὕλη
εἶναι ἡ σημερινή μας ἐποχὴ
πιστὸ δὲν γνόρισα ἀκόμη χεῖλι

Δεσποινὶς ἸΩΑΝΝΑ Δ ΛΙΒΑΘΙΝΟΥ

Κι' ἀλλοίμονο 'ς τὰ πονεμένα στήθεια
καὶ τὴν καυμένη ἐκείνη τὴν ψυχὴν
ὅπου γυρέψουν ναῦρουν τὴν ἀλήθεια».

Ἄλλ' ἡ ποιήτρια καίτοι πάσχει δια τὰς κακίας τοῦ κόσμου, διατηρεῖ ἔτι εἰς τὸ χεῖλος τὸ χαμόγελον, πικρὸν ὅμως, λέγουσα:

«Ἄν εἴμι δυστυχὴς μονάχη μου τὸ ξέρω
δὲν θέλω κι' ἄλλο στόμα ἢ τὸ μάθη,
'ς τὰ χεῖλη τὸ μειδίωμα πάντα μου φέρω
κι' ἂν ἔχω 'ς τὴν καρδιὰ βυθιὰ τὰ πάθη».

Δὲν δύναται ὅμως — ὡς γυνὴ καὶ ποιήτρια —
νὰ κρύψῃ τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους δυστυχεῖς συμπάθειάν τῆς:

«Πῶς πονῶ καὶ πῶς δακρύζω
δταν ἔξαφν' ἀντικρύζω
'ς τὴν χαρὰ μέσα τοῦ κόσμου
'ς τὴ ζωὴ καὶ 'ς τὴν ἀντάρα
ξυπολιάρικο παιδάκι
νὰ μοῦ ἀπλώνῃ τὸ χεράκι
καὶ μὲ θολωμένο μάτι
νὰ μοῦ λέει: «Μιὰ πεντάρα!»

* *

Τὸ τελευταῖον μέρος τῆς συλλογῆς τῆς δεσποινίδος Ἰωάννας Λιβαθινοῦ, ἦτοι «Οἱ Τελευταῖοι Ἑρωτες» ἀνήκουσιν εἰς τὴν πραγματικὴν σχολὴν

ἢ, διὰ τὰ εἰδικεύσωμεν, διαπνέονται ὑπ' ἀκράτου ὕλισμου μὴ ἐπιτρεπομένου ἢ μόνον ἐν τῇ σατυρικῇ ποιήσει. Εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ποιήματα τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου μέρους τῆς Συλλογῆς, ἀπαντῶνται αἱ λέξεις : προικιά, χρήματα, καὶ ἄλλαι παρόμοιαι, αἵτινες καταρρίπτουσι τὴν ποιησιν εἰς ἔμμετρον πεζολογίαν, ἀντιφάσκουσαι πρὸς τὸν ρωμαντισμὸν τοῦ πρώτου μέρους. Τὸ ἐλάττωμα τοῦτο, τὸ μόνον ἄλλως τῆς ἀνὰ χεῖρο ποιητικῆς συλλογῆς, ἐτολήσαμεν νὰ ὑποδείξωμεν τῇ ποιητρίᾳ, βέβαιον ὄντες, ὅτι αὕτη γνωρίζει καὶ ἐγκρίνει τὸ τοῦ Boileau, λέγοντος :

Faites-vous des amis prompts à vous censurer.

Εὐτυχῶς εἰς τὸ ἴδιον Τρίτον Μέρος, ὑπάρχουσιν ἐρωτικά τινα δίστιχα, τὰ ὅποια δύνανται νὰ

θεωρηθῶσιν ὡς ἀδάμκντες τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ποιήσεως.

Ἴδου ἐν δεῖγμα :

Τί με κυττάξεις, ἄφρονε, καὶ γέρνεις τὸ κεφάλι;
Μήπως καὶ θέλεις νὰ μοῦ πῆς πῶς μ' ἀγαπᾷς καὶ [πάλι ;

Πᾶν' οἱ καιροὶ ποῦ πίστευα'ς τὴν κλέρικη ματιά σου
Στὰ χλωμασμένα κάλλη σου, 'ς τὴ φόνισσα καρδιά σου.

Πᾶνε οἱ καιροὶ ποῦ ἔταξα νὰ σ' ἀγαπῶ αἰώνια
Τὰ πῆρε ὁ χάρος κι' ἔφυγαν τοῦ Ἑρώτα τὰ χρόνια.
Πᾶνε οἱ καιροὶ ποῦ μ' ἔδλεπες μὲ βλέμμα δακρυσμένο
Στὴ γρίλλια τῇ μισάνοιχτη γιὰ σένα νὰ προσμένω.
Πᾶνε οἱ καιροὶ ποῦ τ' οὐρανοῦ τ' ἀπτέρια τὸ φεγγάρι
Μύρια λογάκια ἐρωτικά κρυφὰ μᾶς εἶχ' ἀπ' αἶμα.

Ἰω. Π. Χριστοδούπουλος

ΕΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΠΕΛΕΓΜΕΝΗ

ΤΑ ΕΝ ΚΝΩΣΩΙ ΚΑΙ ΦΑΙΣΤΩΙ

ΑΝΑΚΤΟΡΑ

Τὸν παρελθόντα Μάιον ἔληξαν αἱ ἀνατκαφαὶ τῶν δύο συγχρόνως ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἀνασκαπτομένων ἀνακτόρων ἐν Κνωσῷ καὶ Φαιστῷ.

Ἀμφοτέρω τὰ ἀνάκτορα ταῦτα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς Μηκυναϊκῆς ἐποχῆς εὐρύτατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα διασώζονται, ὥστε νὰ δυνηθῶσιν ἀπὸ τῶν ἐρεπίπων τούτων οἱ ἀρχαιοδίφαι νὰ ἀναπαραστήσωσιν αὐτὰ εἰς ἀκέραιον ὅποια ἦσαν ὅταν κατέκουν ἐν αὐτοῖς οἱ ἡγεμόνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Δὲν εἶνε δυνατὸν βεβαίως ἐν τῷ «Σπινθηρί» νὰ περιγράψωμεν ἀκριβῶς τὰ ἀνάκτορα ταῦτα ὅποια ἀνεκάλυψεν ἡμῖν ἡ σκαπάνη τῶν ἀρχαιολόγων, οὐδὲ δύναται νὰ ἐννοηθῇ οἰαδήποτε περιγραφὴ τούτων χωρὶς νὰ συνοδεύηται ὑπὸ διαγραμματῶν ἀρχιτεκτονικῶν. Διὰ τοῦτο γενικῶς μόνον θὰ ὑποδείξωμεν τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ αὐτῶν.

Ἐκαστον τῶν ἀνακτόρων μετὰ τῶν πέριξ καὶ ἐντὸς αὐτῶν καταλαμβάνει χώρον πλεόν τῶν 12,000 τετραγωνικῶν μέτρων.

Ἐχει δὲ ἕκαστον ἀνάκτορον δύο ἐντελῶς χωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων, διὰ μεγάλης πλακωστρώτου αὐλῆς, διαμερίσματα.

Τούτων τὸ ἐν ἐχρησίμευεν ὡς ἐνδιαιτήμα τῶν ἀνδρῶν διαρκούσης τῆς ἡμέρας ὡς καὶ διὰ τὰς ἐπισήμους ὑποδοχάς, τὰς τελετὰς καὶ τὸν δημόσιον βίον ἐν γένει τῶν ἡγεμόνων, τὸ δὲ ἄλλο ἐχρησίμευεν ὡς γυναικωνίτης.

Πρὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ἀνακτόρου ἐξτείνεται μεγάλη αὐλὴ ἢ μᾶλλον πλακόστρωτος πλατεῖα, ἐν ἣ ὑπῆρχε βωμός, ἐφ' οὗ ἐτελοῦντο αἱ νόμιμοι θυσίαι πρὸ πάσης δημοσίας συζητήσεως ἢ ὅσας οἱ ἡγεμόνες ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ λαοῦ

τοῦ ἐπεκαλοῦντο τὴν ἀντίληψιν τῶν Θεῶν πρὸς εὐδόξωσιν σπουδαίων δημοσίων ὑποθέσεων. Ἐχρησίμευε δηλονότι ἡ πλατεῖα αὕτη ὡς τόπος συναιθροίσεως τοῦ λαοῦ, ὅσας οἱ ἡγεμόνες συνεκάλει αὐτὸν ἵνα τῷ ἀνακινώσῃ τὰς ἀποφάσεις του ἢ καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην του ἐπὶ τῶν κοινῶν.

Τὸ δημόσιον διαμέρισμα τοῦ ἀνακτόρου συνίστατο ἐκ δύο τοῦλάχιστον ὁρόφων. Ἐν τῷ ἴσος γαίῳ εὐρίσκοντο κατὰ σειρὰν ἀποθήκαι συγκοινωνοῦσαι πᾶσαι σχεδὸν πρὸς μακρὸν διάδρομον. Τὸ μῆκος αὐτοῦ ἐν Κνωσῷ εἶνε 60 μέτρα περίπου, ἀνοίγεται δὲ εἰς τοῦτον αἱ θύραι 20 ἀποθηκῶν.

Ἐν ταῖς ἀποθήκαις ταύταις ἴστανται ἀκόμη κατὰ σειρὰν παρὰ τοὺς τοίχους πύθιοι μεγάλοι· εἰς δὲ τὸ μέσον τοῦ ἐδάφους ἐκάστης αὐτῶν εἰσὶν ἐγκαμμένοι κατὰ σειρὰν 4—6 λάκκοι τετράγωνοι, ἐπενδεδυμένοι τὰς ἐσωτερικὰς παρειάς διὰ πλακῶν γύψου.

Ἐπὶ τῶν ἀποθηκῶν τούτων ὑπῆρχε δεύτερος ὄροφος, ἐν ᾧ εὐρίσκεται «τὸ μέγαρον τῶν ἀνδρῶν». Εἶνε δὲ τοῦτο εὐρεῖα αἶθουσα, ἐν ἣ ὁ ἄναξ ἐδέχετο τοὺς ξένους του, τὰς πρεσβείας φίλων ἡγεμόνων καὶ τοὺς μεγιστάνας αὐτοῦ.

Τὸ μέγαρον τῶν ἀνδρῶν σώζεται καλύτερον ἐν Φαιστῷ. Ἀπὸ τῆς δυτικῆς πλατείας τῶν ἀνακτόρων εὐρυτάτῃ κλίμαξ 13 μέτρων, ἔχουσα δηλαδὴ τὸ αὐτὸ πλάτος πρὸς τὸ μέγαρον φέρει εἰς πρόδομον ἀνοικτὸν ἄνωθεν, δι' οὗ εἰσέρχεται τις εἰς δεύτερον πρόδομον ὑπόστεγον μετὰ τὸν δεύτερον δὲ τοῦτον πρόδομον εἰσέρχεται τις διὰ δύο θυρῶν εἰς τὴν εὐρεῖαν αἶθρυσαν τῆς ὑποδοχῆς ἣν ἄνωτέρω ἀνεφέρομεν ἡτοὶ «τὸ μέγαρον ἀνδρῶν». — Τὰ μέχρι τοῦτε ἀνακαλυφθέντα ἐν Κρήτῃ μέγαρα διαφέρουσι τῶν μεγάρων τῶν Μη-

κυνῶν καὶ τῆς Τύρινθος καθότι δὲν ἔχουσιν εἰς τὸ μέσον τὴν ἐσχάραν, ἥ δὲ ὀροφὴ αὐτῶν ὑπεστηρίζετο διὰ τριῶν στύλων ὑποδαιρούντων τὴν αἵθυσαν εἰς δύο ἡμίση πρόσθιον καὶ ὀπίσθιον.

Τὸ μέγρον τῆς Φαιστοῦ ἔχει καὶ εἰς τὰς δύο αὐτοῦ πλαγίας πλευρὰς καὶ τὴν ὀπισθίαν θύρας, δι' ὧν συνεκοινωνεὶ πρὸς παρακείμενα δωμάτια. Ἐν τοῖς δωματίοις τούτοις θὰ διέμενον οἱ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἄνακτος ὑπόλληλοι καὶ ἀξιωματικοί.

Ἐν Κνωσῷ ἀνεκαλύφθη καὶ ἄλλο λίαν ἐνδιαφέρον δωματίον ἀνήκον εἰς τὸ ἐπίσημον τῶν ἀνακτόρων διαμέρισμα, ὅπερ ἐλλείπει ἐν Φαιστῷ. Πρὸ τοῦ δωματίου τούτου ἔχοντος πρόσοψιν πρὸς ἀνατολὰς ὑπάρχει προθάλαμος. Εἰς τὸ μέσον τοῦ βορείου τοίχου τοῦ δωματίου τούτου, οὐτινος ἡ στέγη ὑπεβαστάζετο ὑπὸ δύο στύλων ἱσταται θρόνος ἐκ γύψου, πέριξ δὲ τοῦ δωματίου θρανία (πεζοῦλες) ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης. Ἐν τῷ δωματίῳ δὲ τούτῳ εὐρίσκεται καὶ δεξαμενὴ ὕδατος χρησιμεύουσα ἴσως ὡς λουτήρ ἢ καὶ ἀπλῶς διὰ νὰ καθιστᾷ ὀροσερώτερον τὸν ἀέρα τοῦ δωματίου. Τὸ δωματίον τοῦτο ὠνεμάσθη ὑπὸ τοῦ κ. Ἐβανς αἰθούσα τοῦ θρόνου. Πιθανώτατα δὲ ἐν τούτῳ ὁ ἄναξ τῆς Κνωσοῦ συνεκάλει τὸ ἰδιαιτέρον αὐτοῦ συμβούλιον ἀπαρτιζόμενον ἐξ εἴκοσι περίπου προσώπων, διότι ἀνάλογοι περίπου θέσεις ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ.

Μετὰ τὸ πρῶτον τοῦτο διαμέρισμα ἀμφοτέρων τῶν ἀνακτόρων ὑπῆρχε μεγάλη αὐλὴ πλακόστρωτος καὶ αὕτη χωρίζουσα τὸ πρῶτον διαμέρισμα ἀπὸ τοῦ δευτέρου.

Τὸ δεύτερον τοῦτο διαμέρισμα ἦτο ἐν Φαιστῷ μὲν θυώροφον, καθόσον ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων ἤδη λειψάνων δὲν δύναται νὰ βεβαιωθῇ ἡ ὑπαρξίς καὶ τρίτον, ἐν Κνωσῷ ὅμως φαίνονται καθαρὰ τὰ ἔχνη τριῶν πατωμάτων. Ἐν τούτῳ διέμενον αἱ γυναῖκες καὶ ἡ οἰκογένεια καὶ ἐξετυλίσσετο ἐν γένει ὁ ἰδιωτικὸς βίος τῶν ἀνάκτων. Ἦτο δὲ πολὺ μᾶλλον πολυπλοκὸν τῶν λοιπῶν ἀποτελούμενον ἐκ συμπλέγματος πολλῶν αἰθουσῶν καὶ μικροτέρων δωματίων πλουσίως διακεκοσμημένων ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἐν αὐτοῖς εὑρεθέντα λείψανα ἀρχαίων ἀντικειμένων καὶ τοιχογραφῶν. Ἀλλὰ τοῦ διαμερίσματος τούτου τὸν πυρῆνα ἀποτελεῖ μέγα δωματίον ὑπόστυλον ἀπὸ μέγαρον τῶν γυναικῶν ἢ αἰθούσα τῆς ὑποδοχῆς τῶν κυριῶν, ὡς θὰ ἐλέγουμεν σήμερον. Ἀπὸ τῆς αἰθούσης ταύτης διὰ πολλῶν θυρῶν καὶ διὰ πολυδαϊδάλων κλιμάκων εἰσέρχεται τις εἰς πλῆθος παρὰκείμενον δωματίον ἢ ἀνέρχεται εἰς τὰ ὑπερῶα τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου πατώματος. Μία τῶν κλιμάκων τούτων ἔχει τρεῖς ἐλικοειδεῖς σχεδὸν στρεφὰς εἰς τὸ σωζόμενον αὐτῆς μέρος. Ἐχουσι δὲ πᾶσαι αἱ κλιμακες αὗται τὰς βαθμιδας χαμηλὰς καὶ τὴν κλίσιν ὁμαλήν, οὕτως ὥστε ἡ ἀνάβασις νὰ καθίσταται ἥκιστα κοπιώδης.

Παρὰ τὸ διαμέρισμα τοῦτο τῶν ἀνακτόρων εὐ-

ρέθη μικρὸν ἱερὸν ἐν ᾧ ἀνευρέθησαν πῆλινα εἰδώλια, τράπεζα προσφορῶν καὶ πῆλινα ἀγγεῖα.

Οἱ τοῖχοι ὧν ἢ τῶν πλείστων δωματίων τῶν ἀνακτόρων ἐκοσμοῦντο διὰ τοιχογραφῶν καὶ ἀναγλύφων ἐκ γύψου, ὧν πλεῖστα τεμάχια ἀνευρέθησαν ἐν τοῖς ἐρείπιοις. Τὰ σπουδαιότερα τῶν περισωθέντων τεμαχίων εἶνε τὰ ἑξῆς:

Α'. Τὸ κατώτερον μέρος γυναικείας μορφῆς φυσικοῦ μεγέθους πρὸς ἣν βαδίζουσιν ἑκατέρωθεν ὁλόκληρος σειρὰ νέων ἀνδρῶν, φερόντων ἕκαστος πολῦτιμον ἀγγεῖον ἵνα τὸ προσφέρωσιν ἴσως εἰς τὴν θεὰν ἢ βασίλισσαν ταύτην.

Δύο ἐκ τῶν εἰκόνων τῶν νέων τούτων σώζονται ἀπὸ τοῦ στήθους καὶ κάτω. Ἐχουσιν οὗτοι τὸ στήθος γυμνόν, φέρουσιν ὅμως περιζώμα πολύχρουν καὶ διηνησιμένον περισφιγγόμενον περὶ τὴν ὀσφύν διὰ ζώνης μεταλλίνης, περὶ δὲ τοὺς βραχίονας, τοὺς καρπούς καὶ τὰ σφυρὰ φέρουσιν ἀργυρὰ ψέλλια. Εἷς τῶν νεανιῶν σώζεται ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ μέσου τῶν μηρῶν. Τὸ πρόσωπόν του παρίσταται ἐν κατατομῇ, ἔχει δὲ φυσιογνωμίαν χαριεστάτην καὶ καθαρώς Ἑλληνικήν. Τῆς βασιλίσσης ἢ θεᾶς τὸ σωζόμενον κάτω μέρος τοῦ φορέματος εἶνε εὐρύτατον—ὡς νὰ ἔφερε τὸ παλαιὸν **κροινόλινον**—καὶ κεντημένον διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Περὶ τὰ σφυρὰ φέρει ἀργυρὰ ψέλλια.

Β'. Πολλὰ μικρὰ τεμάχια τοιχογραφῶν μετὰ κόπου συναρμολογηθέντα παριστάνουσιν ὁμίλους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν χωριστὰ ἔμπροσθεν ναοῦ ἢ ἄλλων οἰκημάτων ἢ ὑπὸ δένδρον. Τὰ πρόσωπα ἐδῶ παρίστανται ἐν μικρογραφίᾳ, δύναται τις ὅμως νὰ ἴδῃ ἐν αὐτοῖς μετὰ πόσης περιτέχνου φιλοκαλίας ἐνεδύνοντο αἱ δέσποιναί καὶ δεσποινίδες τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Διὰ νὰ δώσωσι μείζονα χάριν εἰς τὰς φυσικὰς καλλονὰς αὐτῶν δὲν παρέλειπον οὐδὲν τῶν μέσων ὅσα μεταχειρίζονται αἱ σησημεριναί. Καὶ ἐγνώριζον δὲ καὶ ἀρμόζουσιν ἐποιεῖν οὐκ ἔστιν οὐ μόνον τοῦ στηθεδέσμου, ἀλλὰ καὶ τῶν *πλισσέδων* καὶ τῶν *φλαμπαλάδων* καὶ τῶν *καρονῶν* καὶ τῶν φουσκωτῶν βροχέων χειρίδων. Ποικίλοι δὲ καὶ χαριεστατοὶ ἦσαν οἱ τρόποι, δι' ὧν αἱ κυοῖαι τῆς αὐλῆς τοῦ Μίνως ἐγνώριζον νὰ εὐπρεπίζωσι τὴν πλουσίαν κόμην των. Διεσκεύαζον αὐτὴν εἰς βοστρύχους κρεμαμένας ἀπὸ τῶν κροτάφων μέχρι τῶν ὠμῶν καὶ τῶν ὠμοπλατῶν, μικρὰ δὲ βοστρυχίδια μετὰ χάριτος ἐσκέπαζον τὸ ἄνω ἡμισυ τοῦ μετώπου. Ἄλλαι ἔφερον μακροὺς πλεκτοὺς πλοκάμους, ἄλλαι κοσῦμβους διαφόρων σχημάτων καὶ ὄγκου, ἄλλαι ἄφινον αὐτὴν λυτὴν νὰ καλύπτῃ κυματίζουσα οὐ μόνον τὸν αὐχένα ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ σώματος μέχρι τῆς ὀσφύος.

Γ'. Εἰκὼν ἐπίσης ἐκ πολλῶν τεμαχίων συναρμολογηθεῖσα παριστᾷ παιγνίδιον ἵπποδρομίου (ταίρκου). Ταῦρος μέγας καὶ ἰσχυρὸς τρέχει καλπάζων· πρὸ τοῦ μετώπου αὐτοῦ αἰωρεῖται κόρη

κρατουμένη ισχυρῶς ἀπὸ τῶν κεράτων του· ἐπὶ τῆς ράχους δὲ τοῦ θηρίου νεανίας ἐκτελεῖ γυμνάσια ἰσοροπίας στηριζόμενος διὰ τῶν χειρῶν ἐπ' αὐτῆς μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἄνω, ὅπισθεν δὲ τοῦ ταύρου ἄλλη νεανίς ἵσταται τείνουσα τὰς χεῖρας πρὸς τὴν ράχιν τοῦ ταύρου, ἵνα ἀναλάβῃ τὸν νεανίαν πίπτοντα ἢ διὰ τὴν ἀναπηρότητα ἐπὶ τοῦ ταύρου μετ' αὐτόν.

Ὁ νέος καὶ αἱ νεανίδες εἰσὶν ἐνδεδυμένοι ὅπως περίπου καὶ οἱ σημερινοὶ ἰσοροπισταί. Φέρουσι δὲ αὐταὶ καὶ εἶδος χειροκρίτων διὰ ποικιλοχρῶμων ταινιῶν, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι, αἱ κόραι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπιμελοῦντο οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν σημερινῶν τῆς τρυφερότητος καὶ ἀπαλότητος τῶν χειρῶν των.

Δ'. Ἄλλη τοιχογραφία παριστᾷ θάλασσαν ἐλαφρῶς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ρυτιδουμένην καὶ δελφίνας καὶ ἄλλους μικροτέρους ἰχθῦς ἐν αὐτῇ.

Ε'. Μεταξὺ τῶν ἀναγλύφων ἐξέχουσιν κατέχει θέσιν κεφαλὴ ταύρου φυσικοῦ μεγέθους τέχνης τελείας. Ἡ κίνησις καὶ τὸ μένος τοῦ θηρίου προπίπτουσι σαφῶς εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ παρατηρητοῦ, ἀπεικονισθέντα δαιμονίως ὑπὸ τοῦ τεχνήτου εἰς τε τὰς φυσικὰς συσπάσεις τῶν μυῶν τοῦ προσώπου καὶ τὴν λάμψιν τῶν ὀφθαλμῶν.

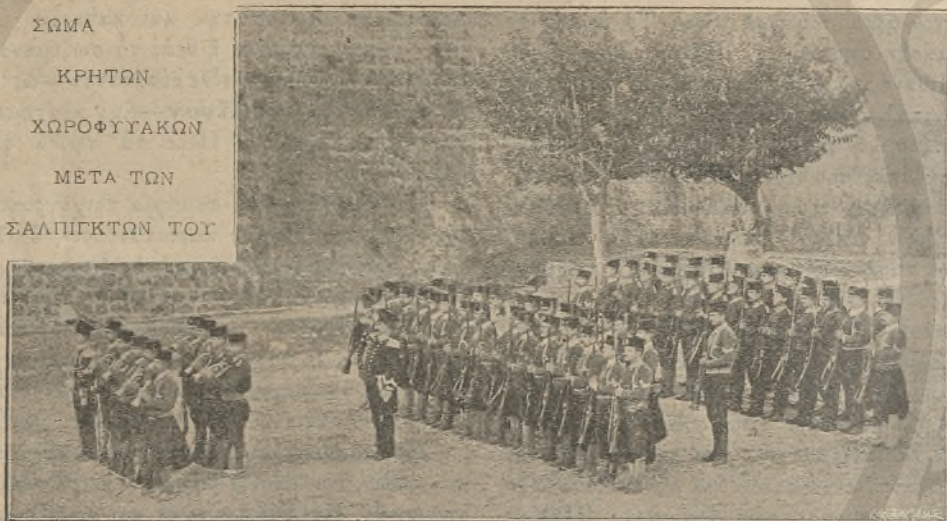
ΣΤ'. Σπειροειδῆ κοσμήματα κοσμοῦντα ὥς φαίνεται τὰς ὀροφὰς τῶν αἰθουσῶν καὶ χιλιάδες ἄλλων τεμαχίων τοιχογραφιῶν διὰ χρωμάτων ἢ ἀναγλύφων ἐκ Φαιστοῦ καὶ Κνωσοῦ εὐρίσκονται εἰς τὸ ἐν Ἡρακλείῳ μουσεῖον, ἐνθα σπευδάζεται καὶ ἐπιδιδόκεται ἡ συναρμολόγησις αὐτῶν.

Ἐν προσεχεῖ ἄρθρῳ θὰ περιγράψωμεν τὰ σπουδαιότερα τῶν κινήτων εὐρημάτων τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν.

Ἰωσήφ Χατζιδάκης

Ἐφορος ἀρχαιοτήτων ἐν Ἡρακλείῳ

ΣΩΜΑ
ΚΡΗΤΩΝ
ΧΡΟΦΥΤΑΚΩΝ
ΜΕΤΑ ΤΩΝ
ΣΑΛΠΗΓΚΤΩΝ ΤΟΥ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Η ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΞΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

Ὁ Lafontaine εἶπε: «Ἐὰν μοὶ διηγούντο καὶ τώρα ἀκόμη τὸν μῦθον περὶ τῆς δοῦρας τοῦ ὄνου θὰ ἠσθανόμην μεγίστην εὐχαρίστησιν». Θὰ ἦτο περιττὸν ἴσως νὰ προσθέσῃ: «ἂν καὶ δὲν θάτὸν ἐπίστευον πλέον».

Μόλις ἐξέλθῃ τις τῆς γελοῦσης, ἀνθρωπῆς καὶ ὁμαλῆς ἐκείνης πεδιάδος, ἥτις καλεῖται παιδικὴ ἡλικία, ἢ ἐν αὐτῇ πεποιθῆναι περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὡραίων καὶ καλλικόμενων Νηρηίδων, τῶν δεξαμενῶν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀδαμάντων, τοῦ ἡλίου πρόσωπου βασιλῆα μὲ τὰ σι-

δηρὰ ὑποδήματα κ.τ.λ. ἅτινα συνεκίνουν αὐτὸν καὶ ἐξῆπτον τὴν ζωερὰν φαντασίαν του κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν ἀποδίνει ἀληθῆς ἀπόλαυσιν πᾶσα παράστασις ὑπερφυσικῶν γεγονότων, ἀρχεται κλονιζομένη καὶ βαθμυδὸν ἐκλείπει καὶ ἐξαφανίζεται.

Οὐχ ἥττον εἰς πάντας σχεδὸν συμβαίνει νὰ ἀγαπῶμεν εἰσέτι τοὺς μύθους δι' ὧν ἡ τροφὴς ἀπέμαξε τὰ δάκρυά μας ἀπούσης τῆς μητρὸς μας ἢ μᾶς διεσκέδασε καὶ κατάρθωσε νὰ λησμονήσωμεν παράλογόν τινα καὶ δυσεκπλήρωτον ἀπαιτήσιν.

Ἦκουσα πρό τινων μινῶν σεβαστῆς ἡλικίας καὶ περιωπῆς ἀνθρώπων λέγοντα: «Δὲν ἤξευρω διατί ὁ ψαλμῶδης ἦχος μόνος τῆς φράσεως: Μὴ δ' ἔθορ' ἀ' κι' ἔναν καὶ ἰοὶ... ἐξυπνᾷ εἰς τὴν ψυχὴν μου ἐν τρυφερόν αἰ-

σθημα τοῦ ὁποίου τὸν λόγον ἀδυνατῶ νὰ ἐξηγήσω».

Τὸ λεληθότως διεγειρόμενον ἐν ἡμῖν εὐάρεστον τοῦτο συναίσθημα ἔχει τὴν πηγὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς ὥραίους καὶ ἀμερίμνους παιδικούς χρόνους, καθ' οὓς ὁ παῖς διὰ τῆς φαντασίας τὸ πλεῖστον ἐργαζόμενος μεταφέρεται εἰς τὰς μαγικὰς χώρας, αἵτινες εἰς τοὺς μύθους καὶ μόνον γεννῶνται καὶ ἐξαφανίζονται.

Τίς δὲν ἐνθυμεῖται ἔστω καὶ ἀμυδρότατα τοὺς παιδικούς χρόνους καθ' οὓς παρὰ τὴν μάμμην ἢ τὴν χωρικὴν ὑπηρετρίαν δυσπειροῦμενος ἤκουε τὰς φαντασιώδεις διηγήσεις;

Ἡ μεγαλειτέρα ἀπόλαυσις τῆς παιδικῆς ψυχῆς εἶνε ἐν περιπετειώδεσ καὶ τρομερὸν παραμῦθι κατὰ τὰς ἑσπέρας τοῦ χειμῶνος, ὁπότε ὁ ἐπὶ τῆς στέγης βαρὺς ἤχος τῆς βροχῆς, ἢ διὰ τῶν παραθύρων διαβλεπομένη ἐνίοτε ἀστραπὴ καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα ἀπειλητικὴ βροντὴ ἐνισχύουσι τὸ ὑπερφυσικόν καὶ τραγικὸν τῆς διηγήσεως καὶ ζωηρότερον ἐξάπτουσι τὸ πνεῦμα τοῦ παιδός, ὅστις νομίζει ὅτι ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν παριστωμένην εἰκόνα, ἥς τὰ σκοτεινὰ σημεῖα διὰ συχνῶν ἐρωτήσεων ζητεῖ νὰ διασαφίσῃ. Παρετηρησατέ ποτε ἐπισταμένως τὴν ἀθῶαν ἐκπληξίν τῶν μικρῶν; Κατ' ἐμὲ ἡ καταλληλοτέρα στιγμή καθ' ἣν δύνανται τίς νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἀθώτητα ἐν τῷ βλέμματι αὐτῶν, εἶνε ἡ στιγμή αὕτη κατὰ τὴν ὁποίαν ἕκαστος ἐκ τῆς ἀφηγήσεως διεγειρόμενον συναίσθημα ἀπεικονίζεται πιστῶς εἰς τοὺς εὐρέως ἀνεγνωμένους ὀφθαλμούς των.

Πόσον μικρὸν καὶ ταπεινὸν αἰσθάνεται τις ἑαυτὸν ἀπέναντι τῆς τελείας ἀθωότητος τοῦ τρυφεροῦ ἐκείνου ὄντος, ὅπερ μετ' ὀλίγον σταυρόνον τὰς ἀφροπλάστους μικρὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ ἀδδῶλου στήθους του, γονατισμένον ἐπὶ τῆς μαλακῆς μικρᾷ κλίνῃς του ψελλίζει σύντομον προσευχὴν ὑπαγορευομένην ὑπὸ τῆς μητρὸς καὶ κατακλίνεται ὑπὸ τὸ κράτος ἐπὶ τῆς διηγήσεως, τὴν ὁποίαν θὰ συνεχίσῃ συμπληροῦν αὕτην διὰ τῆς διεγερθείσης φαντασίας του καὶ κατὰ τὸν ἀμέριστον ὕπνον.

Ἐνθυμοῦμαι ὁποίαν ἐντύπωσιν μοῦ ἐνεποιεῖ ὁ κατ' ἐξοχὴν εὐνοούμενος μοι μῦθος «τοῦ δράκου ποῦ ἐπῆγαινε... ἐπῆγαινε... μέσα ἀπὸ λαγκάδια καὶ βουνὰ κάθε μεσάνυχτα γιὰ νὰ φθάσῃ ἀπὸ τὸ σπηλιὰρι του στὸ χωριὸ καὶ νὰ γεμίσῃ τὴ σακκοῦλά του μὲ κεφαλὰς μικρῶν παιδιῶν!»

Καὶ ἐνδομίζον ὅτι ἤκουον τὸν γδοῦπον τῶν σιδηρῶν ὑποδημάτων τοῦ δράκου, τὸν ὁποῖον ἐφανταζόμην ὑπερφυσικόν τινα ἄνθρωπον καὶ δὲν ἤξεύρω διατί χωλὸν καὶ ἐνδεδυμένον μεράσα καὶ ἐκρυπτόμην σχεδὸν ἐκ φόβου ὑπὸ τὰ φορέματα τῆς ἀγαπητῆς ὑπηρετρίας ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς ὁποίας ἐξήρχοντο τοιαῦται θαυμάσται (!) ἀλλὰ καὶ φοβεραὶ διηγήσεις. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὅπως ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς ἡλικίας ἐκείνης ἐζήτουν μετὰ παρακλήσεων τὴν ἐπαγάνησιν τοῦ παραμυθιοῦ τοῦ ὁποίου ἐγγνώριζα πλεόν ἐκ στήθους ἀλλὰ καὶ πάλιν ἠθέλον νὰ ἀπολαύσω, ὥς καὶ ἄλλους πολλοὺς μύθους, οἵτινες ἀπερίσκέπτως καὶ ἀνεξελέγκτως λεγόμενοι ὑπὸ τῆς ἀγαθῆς χωρικῆς ἐνεστάλαξαν εἰς τὴν ψυχὴν μου ἀόριστον τινὰ φόβον, οὗτινος τὰ ἔχρη τολμῶ νὰ εἰπῶ ὅτι ἀναφαίνονται καὶ τώρα ἐνίοτε εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτός. Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι μετὰ πολλῆς προσοχῆς δέον νὰ ἐξελεγχῶνται ὑπὸ τῶν μητέρων οἱ μῦθοι οὗ-

τοι, οἵτινες ἀποτελοῦσιν τὴν πρώτην διδασκαλίαν πρὸς ἠθικὴν τοῦ παιδὸς μόρφωσιν. Οἱ ἀμαθεῖς ὑπηρεταὶ πιστεύοντες οἱ ἴδιοι εἰς τὴν ὑπαρξίν τῶν βρυκολάκων καὶ λοιπῶν φασμάτων καθίστανται ἀνεπαισθήτως οἱ πρώτοι διδάσκαλοι τῶν τέκνων σὰς παρέχοντες εἰς αὐτὰ τὰς πρώτας γνώσεις. Προσέχετε λοιπόν, ἀγαπῆται ἀναγνώστριαί, μήπως εἰς τὴν μαλακὴν καὶ εὐπλαστον ὥς κηρὸς καρδίαν τῶν τέκνων σὰς ἀποτυπωθῶσι διὰ τῆς ἀφηγήσεως τοιούτων μύθων παρ' ἀνθρώπων ἀμαθῶν καὶ ἐπομένως ἀνευθύνων διὰ τὴν βλαπτικὴν αὐτῶν πρᾶξιν προλήψεϊς, δεισιδαιμονίαι, αἵτινες δύνανται νὰ ἐκώσῃ σοβαρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ μετέπειτα βίου αὐτῶν.

Ἄλλ' ἐὰν μεγίστη δέον νὰ καταβάλληται προσοχὴ ὑπὸ τῶν μητέρων διὰ τὴν ἠθικὴν ἐπίδρασιν τῶν τοιούτων προφορικῶν μύθων, ἀσυνκρίτως μεγαλειτέρα ταύτης ἀπαιτεῖται ὑπὸ ἐκείνων, οἵτινες ἀναλαμβάνουσι τὸ δύσκολον ἔργον τῆς συγγραφῆς παιδικῶν μύθων καὶ διηγημάτων, ἅτινα θὰ ἀποτελέσωσι τὴν πρώτην τοῦ παιδὸς ἀνάγνωσιν.

Ἡ σπουδαιότης τοῦ τοιούτου ἔργου κατενοήθη ὑπὸ πολλῶν περιφανῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ὡς ἀντικείμενον τῆς μελέτης αὐτῶν δὲν ἔλαβον τὴν γυναῖκα, ὥς οἱ πλεῖστοι τῶν διηγηματογράφων, ἀλλὰ τὴν εὐπλαστον παιδικὴν καρδίαν πρὸς διάπλασιν τῆς ὁποίας μεγίστη ἀπαιτεῖται ψυχολογικὴ δύναμις, ὁξύνοια πνεύματος, ὑπομονή, ἰδίᾳ δὲ ἀγάπη πρὸς τὰ παιδιὰ. Ὅστις δὲν ἠγάπησε τὰ μικρὰ καὶ δὲν συνέζησε φιλικῶς μετ' αὐτῶν δὲν δύναται νὰ μελετήσῃ αὐτὰ καὶ ἐπομένως νὰ παραγάγῃ ἔργα δυνάμενα νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπωφελῶς ἐπὶ τῆς ἀθῶας παιδικῆς ψυχῆς.

Τὸ παιδικὸν διήγημα ἀποτυποῦται ἀνεξήτῳ εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν τοῦ παιδός, γίνεται δεκτὸν ὑπ' αὐτοῦ μὲ βαθύ αἰσθημα, ἀναπαρίσταται διὰ τῆς φαντασίας του καὶ ἐνίοτε συνεχίζεται καθ' ὕπνον πολὺ ζωηρότερον τοῦ πραγματικοῦ, ἐργαζομένης πρὸς τοῦτο καὶ τῆς δημιουργικῆς τοῦ παιδὸς φαντασίας, ἐνῶ τὰς σχετικὰς σοβαροτέρας μυθιστορίας εὐρίσκομεν συνήθως εἰς χεῖρας πάσχοντος ἐξ ἀγρυπνίας καὶ θέλοντος νὰ προκαλέσῃ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τὸν ὕπνον. Ὅταν ἐξυπνήσῃ ἔχει λησμονήσει σχεδὸν ὅ τι πρὸ ὀλίγων ἔτι ὥρων ἀνέγνωσε· αἱ βιωτικαὶ φροντίδες, αἵτινες καὶ καθ' ὕπνον ἀκόμῃ τὸν ἀπασχολοῦσι ἐξαλείφουσι κατὰ μικρὸν τὰς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐντυπώσεις, αἵτινες πνίγονται μετ' ὀλίγον ἐν τῇ τυρῇ τῆς ζωῆς.

Ἄλλ' ὅ, τι ἐργασθῶμεν διὰ τὰ μικρὰ δὲν ἀπόλλυται· ἀναγράφεται εἰς μίαν ἐκ τῶν παλλεῦκων σελίδων τοῦ βίου του, ἀνευ σκιᾶς ἀνευ κηλίδος.

Ὡς διελάδομεν ἀνωτέρω ἡ παιδικὴ φιλολογία δὲν εἶνε ἔργον προσιτὸν εἰς πάντας. Ἀπαιτεῖ μεγάλην δύναμιν καὶ τέχνην οὕτως ὥστε ὁ παῖς ἀναγινώσκων καὶ διασκεδάζων νὰ μορφώται ἠθικῶς.

Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γερμανία μεγάλως ἠσχολήθησαν εἰς αὐτήν. Καὶ οἱ μὲν Ἀγγλοὶ οἱ ἐπινοήσαντες τὸν «Ροδινσῶνα» δὲν παραλείπουσι νὰ παρέχωσι διὰ τῶν ἀναγνωσμάτων των ὠφέλιμόν τι διδάγμα εἰς τοὺς παῖδας, οἱ δὲ Γερμανοὶ ἠθικοποιοῦσι διασκεδάζοντες αὐτοὺς διὰ τελειοτάτων ἀναγνωσμά-

των. Οἱ μικροὶ τόμοι τῆς Miss Edgeworth οἱ καταστάντες δημοτικότεροι καὶ ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῶν μεταφράσεων τῆς Mme Belloc ἀποτελοῦσι θησαυρὸν διὰ τὴν ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ διδασκαλίαν. Αἱ διηγήσεις τοῦ κληρικοῦ Schmidt, αἱ ὀλίγον μυστηριώδεις παραβολαὶ τοῦ Krummacker ἔχουσιν ὡς πρωτεῖον πλεονέκτημα τὴν δύναμιν τοῦ ἠθικοποιεῖν. Τὰ Γαλλικὰ ἔργα τοῦ εἰδούς τούτου καίτοι ὑπερέχοντα τῶν Γερμανικῶν κατὰ τὴν φαντασίαν εἶνε ἀσυγκρίτως κατώτερα τούτων κατὰ τὴν δύναμιν τῆς ἠθικοποιήσεως.

Παραδειγματικῶς ἀναφέρομεν τὸν Γάλλον Charles Perrault συγγραφεὴ ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων ἔργων καὶ τῶν Contes de fées τὸ ὁποῖον καὶ μόνον ἤρκεσε νὰ ἀποθανατίσῃ τὸ ὄνομά του. Καὶ ὅμως κατὰ τὰς κρίσεις αὐτῶν τῶν Γάλλων κριτικῶν τὸ ἔργον τοῦ τοῦτο συγκρινόμενον πρὸς τὰ Γερμανικὰ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ τέλειον.

Εἰς τὰ παιδικὰ διηγήματα τὰ γεγονότα δέον νὰ διατυπῶνται σαφέστατα, οὐδεμίαν νὰ ἀφίνωσιν ἀμφιβολίαν ἢ σκιὰν κακοδοῦλου τινὸς σκέψεως εἰς τὸ πνεῦμα νοῦ παιδός. Ὁ Κοντορεθιθουλῆς (Petit Poucet) ἐπὶ παραδειγματι παρίσταται ὡς πολυμήχανός τις ἥρως μὲ ἐτοιμότητα πνεύματος καὶ πολλὴν ἐπιτηδειότητα, ἀλλὰ καὶ ὡς πρότυπον ὄντος ἐστερνημένου ἀρχῶν καὶ ἀνθρώπου. Κρύπτεται ὀπίσθεν τοῦ σαρώθρου διὰ νὰ ἀκούσῃ τί θὰ εἰπωσὶ κατ' ἰδίαν οἱ γονεῖς του. Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον ὠτακουστής· ἐμπαιζεῖ καὶ ἐξαπατᾷ τὴν γυναῖκα τοῦ δράκου, ἀφαιρῶν ἀπ' αὐτῆς τὴν περιουσίαν της ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι θὰ τὴν μεταχειρισθῇ ὡς λύτρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ συζύγου της ἐμπεδόντος δὴθεν εἰς χεῖρας ληστών. Ἴδού ἐν ἠθικὸν συμπεράσμα ἀγνωμοσύνης πρὸς εὐεργέτιδα σώσασαν τὸν μικρὸν φανταστικὸν αὐτὸν ἥρωα ἐκ βεβαίου καὶ τρομεροῦ θανάτου!

Πολλοὶ νεώτεροι παιδικοὶ μῦθοι καὶ διηγήματα ἐγράφησαν ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Perrault, ὧν πολλοὺς εὐρίσκουμεν εἰς τὸ Nonveau Magasin, ἀλλὰ καὶ εἰς ταῦτα οἱ Γάλλοι κριτικοὶ εὐρίσκουσιν ἀναλόγους ἐλλείψεις ἐξ ὧν ἡ σπουδαιότερα εἶνε ἡ ἑλλειψὶς ἀπλότητος καὶ ἀφέλειας ἐν τῇ ἀφηγησίᾳ.

Ἴνα συγγράψῃ τις ἔργον διὰ τοὺς παῖδας δέον νὰ ἔχῃ κατὰ τοὺς σπουδαιότερους κριτικούς φαντασίαν, σαφηνείαν, συντομίαν, φυσικότητα καὶ ἀφέλειαν περὶ τὸ ἐκφράζεσθαι. Τὰ γεγονότα νὰ μὴ ἐξονυχίζονται, νὰ μὴ σχολιάζονται λεπτομερῶς ἀλλὰ νὰ διατυπῶνται ἀπλούστατα καὶ οὕτως ὥστε νὰ λαλῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν. Ὁ Perrault ἐξήλειψε τὸ ἔγγραφο τοῦ ἀπὸ τὰ ἔργα του, παρέλειπε τὰς κρίσεις του ἐπὶ τῶν ὧν ἀφηγεῖτο, ἵνα ὁμιλήσῃσι μόνον τὰ γεγονότα. Καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου κατάρθωνε πάντοτε νὰ ἐξεγείρῃ τὴν φαντασίαν τῶν μικρῶν ἀναγνώστων του καὶ νὰ ἀσκή τὴν κρίσιν αὐτῶν, ἐφ' ᾧ καὶ κατέλαβε περιφανῆ θέσιν ἐν τῇ Γαλλικῇ παιδικῇ φιλολογίᾳ. Ἀλλὰ διὰ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο ἐμελέτησε πολὺ τὴν φύσιν τοῦ παιδός καὶ πρὸ πάντων ἡ γάπνησεν αὐτόν.

Ἡ Ἑλλάς πτωχὴ σχετικῶς εἰς ἔργα παιδικῆς φιλολογίας ὡς ἀριθμοῦσα ἐλάχιστα πλὴν τῆς ἀπὸ ἐτῶν ἐκδιδομένης ὑπὸ τοῦ κ. Παπαδοπούλου «Διαπλάσεως τῶν Παίδων», ἥτις κα-

τέστι τὸ ἀληθὲς ἐντρυφήμα τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλληνοπαίδων, δύναται νὰ καυχῇθῃ ὅτι ἀπέκτησεν ἐν ἐτὶ λαμπρὸν παιδικῆς φιλολογίας ἔργον τοῦ γνωστοῦ καὶ συμπαθοῦς τοῖς πᾶσι καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας καὶ παιδαγωγικῆς κ. Ἀριστοτέλους Κουρτίδου ἐκδοθὲν ἐσχάτως ὑπὸ τὸν τίτλον «Παιδικὰ Διηγήματα». Ἡ φυσικότης ἡ ἀπλότης καὶ σαφηνεία τῶν διηγημάτων τούτων πρὸς δὲ καὶ ἡ μεγάλη ψυχολογικὴ δύναμις καὶ παιδαγωγικὴ τέχνη μεθ' ἧς εἰργάσθη ὁ συγγραφεὺς, διακρίνουσι τὸ κομψὸν τοῦτο τομίδιον. Τοσαύτην φυσικότητα καὶ ζωὴν ἐγκλείουσιν αἱ ὥραιαι εἰκονογραφεύμεναι σελίδες του, ὥστε ἀναγινώσκων τις αὐτὰς νομίζει ὅτι εὐρίσκεται εἰς ὄμιλον παιδίων, ὅτι βλέπει τὸ ἄθωον ὡς αἰθρῖος οὐρανὸς βλέμμα τοῦ παιδός νὰ προσηλθῇ ἐπὶ τῆς γυναικὸς τὸ πλεῖστον μορφῆς τοῦ ἀφηγουμένου διδακτικὴν τινα πάντοτε ἱστορίαν. ὅτι ἀκούει τὴν θωπευτικὴν φωνὴν του ἀπενθύνοντος ἀθώως καὶ ἀφελῆς ἐρωτήσεως, ὅτι βλέπει τέλος τὸ μικρὸν, τρυφερὸν ἐκεῖνο προσωπάκι μὲ τὰ μεγάλα ἐκπληκτὰ μάτια νὰ ἀπεικονίζῃ ὡς φωτογραφικὴ πλᾶξ ὅλα τὰ εὐάρεστα ἢ δυσάρεστα συναισθήματα, ἅτινα γεννᾷ εἰς τὴν παιδικὴν ψυχὴν ἡ ἀφήγησις ἐνδιαφερούσης καὶ διδακτικῆς πάντοτε ἱστορίας.

Τὰ «Παιδικὰ Διηγήματα» τοῦ κ. Κουρτίδου ἔργον μεγάλης παιδαγωγικῆς δυνάμεως εἶνε τὸ ἐτίλθον κάτοπρον τῆς παιδικῆς ψυχῆς, τὴν ὁποῖαν τόσον τελείως κατάρθωσε νὰ μελετήσῃ ὁ συγγραφεὺς διότι ἡ γάπνησεν τὰ παιδία, ὅπερ εἶνε ἀπαραίτητος ὁρὸς πρὸς ἐπιτυχίαν διὰ πάντα ἐργαζόμενον ὑπὲρ τῆς μορφώσεως καὶ διαπλάσεως τῶν τρυφερῶν αὐτῶν ὑπάρξεων.

Ἀρτεμιδία Λανδράκη

ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΔΩΔΕ

ΕΣΩΘΗ Η ΤΙΜΗ!

I

Μὴ ζητήσητε εἰς τὴν ἐπομένην διηγήσιν τὴν ἐκτό-
νιστον, λίαν παθητικοῦ τινος γεγονότος. Εἶνε ἡ ἀληθὲς
ἀφηγησις ἐκείνου τὸ ἱπποῖον μοῦ διηγήθη μίαν ἐσπέραν
ἐν νεαρός καὶ ἡδὴ περιφανὴς ζωγράφος Φρειδερίκος Ρα-
βάν, μία φευγαλέα ἐντύπωσις τοῦ παρελθόντος βίου
του καὶ ἀνάμνησις ἐνὸς κινδύνου τὸν ὁποῖον διέτρεξεν.

Ἐγὼ μὲν γράφω, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀφηγεῖται. Ἴδού
λοιπὸν τί μοῦ διηγήθη.

II

Ἐγεννήθη καὶ ἐμεγάλωσα εἰς μικρὰν τινα πόλιν
τῆς Γαλλίας. Εἰς τὴν πόλιν τῆς πόλεως ταύτης, κοντὰ
εἰς μεγάλην πρασιναῖαν, οἱ γονεῖς μου εἶχον μίαν οἰ-
κίαν. Γύρω καστανεαί, φιλύραι καὶ πλάτανοι καθί-
στων μαγικὴν τὴν διεκμονήν.

Εἰς τὴν ὁσιν ἐκείνην ἐπέρσσα τὰ παιδικὰ μου χρό-
νια εὐτυχισμένα.

Δεξιὰ τοῦ κήπου μας ἤγειρετο μία κατοικία ὁμοία
μὲ τὴν ἰδικήν μας, κατοικουμένη ἀπὸ μίαν φιλικὴν
μας οἰκονόμειαν. Οἱ γονεῖς μου δὲν εἶχον παρὰ ἓνα
παιδί, ἐμέ· οἱ γείτονές μας δὲν εἶχον παρὰ μίαν κό-
ρην, κατὰ τρία ἔτι νεώτεράν μου.

Ὡνομάζετο Στεφανία. Μέσα εἰς τὰς μακρυνάς μου
ἀναμνήσεις τὴν ἐνθυμοῦμαι παίζουσαν μαζί μου, πότε
στὴ σπητὶ της, πότε στὸ δικό μου. Ἐνθυμοῦμαι ἀρ-
γότερα ὅτι ἡ εἰκὼν της—ἐκείνη ποῦ βλέπεις ἐκερ-

πέρα—μέ ἔκαμε νὰ πάρω τὸ πρῶτον μετάλλιον εἰς τὴν ἐκθεσιν. Θὰ τὴν ἐπανεύρητε ἐκεῖ εἰς τὴν εἰκόνα αὐτὴν, ὅπως ἦτο τὴν ἐποχὴν ποῦ τὴν ἐγνώρισα, ἑλκυστικὴν καὶ κυρίαρχον, ὁμοίαν μὲ θεάν, ἀγαλματώδους κάλλους, μὲ μαῦρα μάτια καὶ ξανθὰ μαλλιά μὲ ἐρυθρινὰ ἀντανακλάσεις.

Δὲν ἐνθυμούμαι τὴν πρώτην μας συνάντησιν. Μοῦ φαίνεται ὅτι πάντοτε ἡ Στεφανία ἦτο στὸ πλευρόν μου. Ὅλοι αἱ παιδικαὶ μου ἀναμνήσεις συνδέονται μὲ τὸ ὄνομά της. Ἠγαπήθημεν περιπαθῶς καὶ ἐδημιουργοῦμεν ὄνειρα. Ἄλλ' ὁ χρόνος ἐνέκρωσε πάντα ταῦτα, καὶ μόνον τὰ δένδρα, οἱ πλάτανοι, αἱ φιλύραι, αἱ καστανέαι, ἐνθυμοῦνται τοὺς ὄρκους μας καὶ τὰς ἐξομολογήσεις μας!...

III

Ἡμῖν δέκα πέντε ἔτων, ἡ δὲ Στεφανία μόλις δώδεκα, ὅταν αἴφνης ἡ ἄκρα οἰκειότης μας διεκόπη.

Μίαν ἡμέραν ἡ μήτηρ της εἶπεν εἰς τὴν ἰδικήν μου:

— Αὐτὰ τὰ παιδιὰ μεγαλώνουν. Ἡ ἡλικία των ἐπιβάλλει νὰ μὴ τὰ ἀφήνωμεν μόνα μαζύ.

Ἡ μήτηρ μου ἦτο τῆς αὐτῆς γνώμης καὶ ἠναγκάσθημεν πρὸς μεγάλην μας θλίψιν νὰ παύσωμεν τὰς παιδιὰς μας καὶ τὰς ὑπὸ τὰς φιλύρας μονήρεις διαμονάς μας.

Δὲν μᾶς ἄφηνον νὰ βλεπώμεθα παρὰ ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψιν τῶν γονέων καὶ διδασκάλων μας. Ἐπαύσα νὰ τὴν καλῶ μὲ τὸ «σὺ» καθὼς καὶ ἐκείνη. Ὀνομαζόμεθα τώρα πλεόν «Δεσποινὶς Στεφανία» καὶ «Κύριος Φρειδερίκος». Τὸ αἶσθημά μας, τὸ ὅποῖον ἔζη μέσα εἰς τὰς καρδίας μας, προσεπάθουν οἱ γονεῖς μας νὰ τὸ ἀποπνίξουν.

Μετ' ὀλίγον μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῆς Στεφανίας ἡ γέρεθι νέος φραγμός. Ἐβλεπόμεθα πολὺ σπανίως καὶ ὅταν συνηγτώμεθα δὲν ἐτολμῶμεν νὰ κυτταχθῶμεν, οὕτως ὥστε ἐθεώρουν ἐμαυτὸν δυστυχῆ καὶ μετὰ μεγάλης ἐπομένως χαρᾶς ἐδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ πατρός μου, ὅπως μεταβῶ νὰ περατώσω τὰς σπουδὰς μου εἰς Παιδείους.

Ἡ ἀπότομος ἀναχώρησίς μου, μία ἀναχώρησις ποῦ δὲν μοῦ ἔδωκεν οὐδὲ κἂν καιρὸν νὰ χαιρετήσω τὴν Στεφανίαν διέκοψεν ὀλοτελῶς τὰς σχέσεις μας.

Ὅχι μόνον δὲν τὴν ἐπανεῖδον πλεόν, ἀλλὰ καὶ μόλις πολὺ σπανίως ἤκουον νὰ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῆς. Ὁ πατήρ μου ἐπώλησε τὴν μικράν του ἔπαυλιν ὅπως ἔλθῃ καὶ κατοικήσῃ μὲ τὴν μητέρα μου πλησίον τοῦ μοναχογυιοῦ του καὶ γρήγορα τὸ παρελθὸν δὲν ἔμεινε παρὰ ὡς ἀνάμνησις παιδικῆς.

Ἐμαθον ἡμέραν τινα ὅτι ἡ Στεφανία ὑπανδρεύετο ἕνα εὐγενῆ, πλούσιον κτηματίαν τοῦ Μορβάν. Ἡ εἰδήσις αὕτη μοῦ ἀπέσπασεν ἐν δάκρυ. Ἡ καρδιά μου ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἦτο λυπημένη. Ἀλλὰ τὸ κακὸν ἦτο κατ' ἐπιφάνειαν, παρηγορήθη καὶ ἀπὸ ἐβδομάδος εἰς ἐβδομάδα, τὸ προσφιλὲς ὄραμα τοῦ παρελθόντος ἀπεσβέσθη ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ παρόντος.

Δεκαπέντε ἔτη παρήλθον. Ὁφείλον εἰς τὴν ἐργασίαν μου καὶ εἰς τὸν καλὸν μου πατέρα ὀλίγην φήμην καὶ ἀποσοδόκητον εὐδαιμονίαν, καὶ εἰς ἕνα γάμον ἐκ συμπαθείας τὴν τελείαν εὐτυχίαν. Τὸ πᾶν μοῦ προσεμεῖδία. Ἡμῖν εὐτυχῆς.

Κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἐπανεῖδον τὴν Στεφανίαν.

Ὡ! ἐνθυμούμαι, σὰν νὰ ἦτο χθές, τὸ τελευταῖον ἐπεισόδιον τοῦ πρώτου μου ἔρωτος, τοῦ μυστικοῦ αὐτοῦ ἀντιλάλου τοῦ παρελθόντος μου!

Εἶναι μιὰ ἀνοιτιάτικη αὐγὴ, ἀπὸ γλυκὺν καὶ γαλήνιον οὐρανόν. Μέσα εἰς τὸ ἀτελιέ μου ὁ ἥλιος κατὰ δέσμας εἰσώρμα. Ἀπὸ τὴν θέσιν ποῦ ἐργάζομαι διακρίνω τὴν ἀγαπητὴν μου σύζυγον ποῦ παίζει στὴν γλῶσση μὲ τὸ μικρότερον τέκνον μας. Ὅλα γύρω μου

ἀποπνεύουν εὐδαιμονίαν καὶ κἄτι τι περισσότερον ἀκόμη, τὴν ἐξασφάλισιν τῆς εὐτυχίας.

Εὐρίσκομαι ἐν μιᾷ φυσικῇ καὶ ἡθικῇ καταστάσει κατὰ τὴν ὁποίαν δύναται τις ν' ἀντιταχθῇ κατὰ παντὸς βέβαιος ὢν περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν κτυπημάτων του. Ὁ ὑπὸ τῆς μου εἰσέρχεται εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου φέρων ἐπὶ πινακίῳ ἐν ἐπισκεπτήριον πένθιμον.

— Εἶναι μία κυρία μὲ βαρὺ πένθος ἡ ὁποία ζητεῖ τὸν κύριον.

— Δὲν δέχομαι.

— Τῆς τὸ εἶπα... Ἀλλ' αὕτη ἐπιμένει... Πρόκειται περὶ σπουδαίας ὑποθέσεως... καθὼς τοῦλάχιστον ἡ ἰδία βεβαιώνει.

— Ἴσως ἔρχεται διὰ καμμίαν εἰκόνα... Εἰσάγαγέ την!...

Καὶ αὕτη εἰσέρχεται. Εἰσέρχεται ἡ γυνὴ ἐκείνη τῆς ὁποίας τὸ ἐπὶ τοῦ στεμματοφόρου ἐπισκεπτηρίου ὄνομα οὐδὲν μοῦ εἶχεν εἶπῃ... Εἰσέρχεται καὶ ὑπὸ τοὺς μαύρους πέιλους τῆς τὴν ἀναγνωρίζω...

Εἶνε ἡ Στεφανία! Ναι ἡ Στεφανία! Πολὺ ὠραιότερα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ποῦ τὴν ἐνθυμούμαι, ἐν ἀπάσῃ τῇ λάμψει τῶν τριάκοντα ἔτων της, μὲ ἕνα ἐρύθημα εἰς τὰς παρειάς καὶ ἕνα δάκρυ στὸ βλέμμα. Θελκτική, καθὼς καὶ ἄλλοτε ὥραϊα, θαυμασία. Ἐμμεῖς ἐκθαμβος καὶ μόλις δύναμαι νὰ ψιθυρίσω:

— Σὺ εἶσαι; Σὺ;

— Ἐγὼ εἶμαι! Εἶμαι χήρα. Ἦλθον εἰς Παριτίους διὰ τὸ ζήτημα τῆς κληρονομίας καὶ ἠθέλησα νὰ σὲ ἐπαινῶ.

Καὶ ἰδοὺ ἀμφότεροι καθισμένοι ἀπέναντι ἀλλήλων, μὲ τὰς χεῖρας ἡνωμένας, ἀμέσως ἐνωθέντες σὰν νὰ μὴν ἐχωρίσθησαν ποτέ, ὥσάν ἡ ἄλυσσις τῶν παιδικῶν μας ἐρώτων νὰ μὴ εἶχε ποτέ διεσπασθῇ. Καὶ ὅλοι αἱ γηραιαὶ ἀνμνήσεις τῆς καρδίας μας ἀνέρχονται εἰς τὰ χεῖλη μας. Ἐπανερχόμεθα διὰ τῆς διανοίας εἰς τὴν εὐτυχίαν ἐκείνην περίοδον τῆς ζωῆς. Ἡ Στεφανία μὲ κατηγορεῖ οὐδέποτε μὲ ἐλθισμὸν, οὐδέποτε ἔπαυσε ἀγαπᾶσά με, ὅ,τι ἔγινε γνωστὸν διὰ τὸν καλλιτεχνικὸν μου βίον τὸ γνωρίζει.

Καὶ εὐρισκόμεθα τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς μίαν ψυχικὴν κατάστασιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀμφοτέρω ἐμμεῖς ἀδύνατοι, ἀφωπλισμένοι, ἐτοιμοὶ δι' ὅλα τὰ ὀλισθήματα τοῦ ἔρωτος.

Ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸ περιβόλι, ἡ σύζυγός μου καὶ τὸ παιδί μας παίζουν πάντοτε. Αἱ φωναὶ των καὶ οἱ γέλωτες των φθάνουν μέχρις ἡμῶν. Ἀλλ' οὔτε τὰ γέλοια, οὔτε αἱ φωναὶ μὲ προστατεύουσιν πλεόν... Εὐρίσκομαι εἰς τὴν θέσιν τοῦ νὰ κάμω τὸ πρὸς τὴν ἀτιμίαν βήμα!... Τότε τῆς λέγω:

— Ποῦ μένετε;

— Εἰς τὸ «Μέγα Ξενοδοχεῖον» θέλεις νὰ ἔλθῃς νὰ μὲ εὕρῃς;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν λεχθεῖσαν μὲ στόμα τρέμον, ἐνυπάρχει μία παράκλησις, μία παράκλησις θερμὴ... Ἀλλ' εἶδον τὴν ἄβυσσον... καὶ ὑποχωρῶ.

— Νὰ ἔλθω νὰ σὲ εὕρω! Ὡ, ὅχι, ὅχι!

Ἡ τιμὴ γυνῆ, καὶ τοιαύτη πράγματι εἶνε, ἀνεφάνη ἐν τῇ Στεφανίᾳ.

— Ἐχεις δίκαιον—εἶπεν—Ἐτσι εἶνε καλλίτερα!

Ἠγάθη χωρὶς ἐγὼ νὰ ἀποπειραθῶ νὰ τὴν κρατήσω.

— Χαῖρε, Φρειδερίκε... Εἶμαι εὐτυχῆς διότι ἡμπόρεσα νὰ σὲ ξαναῖδω μίαν φορὰν ἀκόμη... τὴν πρώτην καὶ τελευταίαν. Ἀναχωρῶ αὖριον.

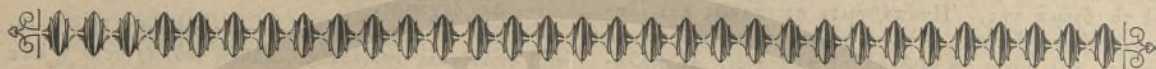
Καὶ ἀνεχώρησεν!... Εἶμαι μόνος. Ἡ μέθη μὲ κυριεύει! Ἀλλ' ἐν βλέμμα τὸ ὅποῖον ἐρριψα στὸ περιβόλι μοῦ ἐπαναδίδει τὴν ἐνεργητικότητά καὶ τὸ θάρρος... Ὁ κίνδυνος ὁ μοιραῖος παρήλθε καὶ ἡ τιμὴ ἐσώθη! Οὐδέποτε ἐπανεῖδμεν ἀλλήλους!...

Κώστας Ν. Καροφύλας

ΔΗΛΩΣΙΣ

Παρακαλούνται, ὅσοι τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ ἐσωτερικῷ ἀξιοτίμων κυρίων συνδρομητῶν δὲν ἐπλήρωσαν εἰσέτι τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν των, νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὴν Διευθύντριαν τοῦ «Σπινθήρος» λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ὅρος ἀπαράβατος ἐτέθη ἐξ ἀρχῆς ἡ ἐτησία προπληρωμή.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

GRAND ATELIER PHOTOGRAPHIQUE

P. DIAMANDOPOULOS

PHOTOGRAPHIE DE S.A.R. le PRINCE GEORGE
ET

DE LA FAMILLE ROYALE DE GRÈCE

Sortes de papiers photographiques dont on se sert dans l'atelier :

- Papier citrate d'argent
- » à la Celloïdine de Dresde
- » platino - Bromure (inaltérable)
- » au gélatino - Bromure d'argent (inaltérable)

Et les différentes espèces de papiers destinés à l'agrandissement de portraits au naturel

Appareils photographiques spéciaux pour les enfants.

Reproduction des portraits en couleur naturelle.

Rue Pottier No 57

La Canée (île de Crète)

ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΟΥΖΟΥΝΑΡΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ

ΤΗΣ Α. Β. ΥΨΗΛΟΤΗΤΟΣ

ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΙΠΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΑΤΟΥ ΑΡΜΟΣΤΟΥ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

XANIA — Ὁδὸς Τριμάρτυρος

Τὸ πασίγνωστον Βιβλιοδετεῖον τοῦ κ. Χ. Βουζουναρά, διακρινόμενον διὰ τὴν στερεότητα, κομψότητα καὶ εἰλικρίνειαν τῆς ἐργασίας του, ἐφωδιασμένον μὲ τὰ τελειότερα μηχανήματα τῆς βιβλιοδετικῆς καὶ βραβευθὲν εἰς τὴν Α' ἐν Χανίοις Διεθνῇ Κρητικῇ Ἐκθεσὶν ἐκθύμως τυνιστᾶται ὑπὸ τοῦ «Σπινθήρος».

ΜΥΡΕΨΙΚΑ ΙΩΣΗΦ Μ. ΛΟΥΓΙΑΚΗ ΒΡΑΒΕΥΘΕΝΤΑ ΕΝ ΤΗ ΔΙΕΘΝΕΙ ΕΚΘΕΣΕΙ ΧΑΝΙΩΝ 1900

Υδωρ Κολωνίας — Ἀντιπιτυριῶδες — Υδωρ Λευκῶν Ὁρέων — Υδωρ πορτοκαλίου — Ἡ φημισθεῖσα ὀδοντόκονις καὶ ἐλιξήριον.

XANIA — Ὁδὸς Ποττιέ.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἰδρυθεῖσα διὰ Β. Διατάγματος τῷ 1893

Ἔδρα ἐν Ἀθήναις

Υποκαταστήματα : Ἐν Πειραιεῖ — Πάτραις —
Βόλφ — Σύρω — Καλάμαις — Ἀλεξανδρεῖα —
Χανίοις — Ἡρακλείω

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐκτελεῖ προεξοφλήσεις, εἰσπράξεις γραμματίων, προκαταβολὰς ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἐμπορευμάτων, ἀνοίγει τρεχουμένους ἱσμοὺς ἡγυρημένους καὶ ἐν γένει ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης τραπεζικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ συμφωρωτάτους ὅρους. Δέχεται χρεώγραφα πρὸς φύλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων. Δέχεται καταθέσεις χρημάτων πληρῶνουςα τόκον.

3 ο) εἰς πρώτην ζήτησιν

3 1) 2 ο) διὰ καταθέσεις 6 μηνῶν

4 ο) διὰ καταθέσεις ἐνὸς ἔτους

5 ο) διὰ καταθέσεις δύο ἐτῶν καὶ ἐπέκειντα.

Διὰ τὰς εἰς χρυσὸν καταθέσεις πληρῶναι τὸν αὐτὸν τόκον ἀποδίδωσι δ' αὐτὰς αὐτοσίως.

Ταμιευτήριο

Πᾶσαι αἱ ἐργατικαὶ τάξεις δύνανται καθ' ἑκάστην νὰ καταθέσωσι τὰς οἰκονομίας των εἰς τὸ Ταμιευτήριον τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν πρὸς ἀσφαλῆ φύλαξιν καὶ ἀπολαυτὴν τόκον 4 ο) μετὰ τοῦ δικαιώματος ν' ἀποσύρωσι τὰ χρήματά των εἰς πώτην ζήτησιν. Καταθέσεις εἶνε δεχταὶ ἀπὸ 5 μέχρι 2000 δραχ. Εἰς τοὺς καταθέτας δίδει ἡ Τράπεζα ἔντυπον βιβλιάριον ἐν ᾧ ἐγγράφονται τακτικῶς ὅλαι αἱ καταθέσεις καὶ ἀπολήψεις.

Τύποις «Προόδου» — Χανιά